

**НАУКОВІ ЧИТАННЯ 2023. РОЗВИТОК
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ, КОНТРОЛЬНИХ І
ПОДАТКОВИХ АСПЕКТІВ УПРАВЛІННЯ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР**

**Збірник матеріалів Науково-
практичної конференції науково-
педагогічних працівників,
докторантів та аспірантів**

**Міністерство освіти і науки України Поліський національний
університет
Науково-інноваційний інститут менеджменту, бізнесу та права
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Житомирське обласне об'єднання громадської організації «Спілка
економістів України»
ГО «Житомирська спілка фахівців з бухгалтерського обліку і
оподаткування»
ГО «Житомирське товариство науковців польського походження»**

**НАУКОВІ ЧИТАННЯ 2023.
РОЗВИТОК ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ,
КОНТРОЛЬНИХ І ПОДАТКОВИХ АСПЕКТІВ
УПРАВЛІННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР**

Збірник матеріалів науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів
16 травня 2023 року

*Державна реєстрація УкрІНТЕІ (посвідчення №355
від 25 квітня 2023 р.)*

Конференція присвячена до Дня науки в Україні

ЖИТОМИР
2023

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Поліського національного
університету
протокол №12 від 22.06.2023 р.*

Редакційна колегія:

Мороз Ю.Ю. — д.е.н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, професор;
Малюга Н.М. — д.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;
Цаль-Цалко Ю.С. — д.е.н, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;
Гайдучок Т.С. — к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;
Вітер С.А. — к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету.

Рецензенти:

Давидюк Т.В. — д.е.н, професор, професор кафедри обліку і фінансів НТУ «Харківський політехнічний університет»;
Здирко Н.Г. — д.е.н., професор, декан факультету обліку та аудиту Вінницького національного аграрного університету;
Слободяник Ю.Б. — д.е.н, професор, професор кафедри аудиту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Наукові читання 2023. Розвиток обліково-аналітичних, контрольних і податкових аспектів управління: європейський вектор : зб. матеріалів наук.-практ. конф. науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів (16 травня 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2023. 108 с.

У збірнику подано тези доповідей учасників Науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів (16 травня 2023 р.), присвяченої до дня науки в Україні. Значну увагу приділено різноманітним аспектам розвитку бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку, контролю, аналізу та оподаткування у контексті євроінтеграційних процесів, розкрито необхідність поглиблення наукового забезпечення виконання бюджетних програм територіальних громад.

За точність викладу матеріалу та достовірність фактів, прізвищ, цитат відповідальними є автори тез.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕЦІЇ ПОЛІСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Голова оргкомітету

МОРОЗ Юлія	Доктор економічних наук, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, професор
------------	--

Члени оргкомітету:

МАЛЮГА Наталія	Доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, заступник голови
ЦАЛЬ-ЦАЛКО Юзеф	Доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету
МИКИТЮК Валерій	Доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету
СУЛІМЕНКО Лариса	Кандидат економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету
ГАЙДУЧОК Тетяна	Кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету (Україна)
ВІТЕР Світлана	Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, секретар конференції
ДМИТРЕНКО Ольга	Кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету
РУСАК Олена	Кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету
САВЧЕНКО Наталія	Кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету
ЦЕГЕЛЬНИК Ніна	Кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету
ЯРМОЛЮК Олена	Кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету

З М І С Т

АКИМОВА Наталія, ЯНЧЕВА Ліана

Моделльний ряд обліково-податкових показників інформаційної обліково-податкової системи..... 6

БЕЙ Сніжана, ДОЛЮК Алла

Банківська система України та забезпечення фінансової стабільності у військовий час..... 11

ВАРЛАМОВА Ірина, ГАЙДАШ Дар'я

Облік лікарняних: алгоритм оформлення лікарняного та алгоритм подання заяви-розрахунку..... 16

ВАРЛАМОВА Ірина, КЛЬОЦ Анастасія

Організація оплати праці працівників бюджетних установ..... 19

ВІТЕР Світлана, МИКИТЮК Валерій

Оподаткування операцій з інвестиційною нерухомістю: обліково-аналітичні аспекти попередження фактів ухилення від сплати податків..... 23

ГАЙДУЧОК Тетяна

Прибуток підприємств як об'єкт оподаткування: важливість бухгалтерського обліку..... 28

ГОЛОВАЦЬКА Світлана

Консолідована фінансова звітність: критерії та організаційні засади..... 33

ДЕНИСОВЕЦЬ Юрій

Проблемні питання з організації бухгалтерського обліку господарських операцій бюджетних програм..... 37

ДМИТРЕНКО Ольга

Роль внутрішнього аудиту у попередженні фактів приховування об'єктів оподаткування..... 43

ЗУБІЛЕВИЧ Світлана

Вимоги МСБО 1 до визначення поточних активів і зобов'язань та їх вплив на оцінювання кредитоспроможності підприємств України..... 48

ЛІТВІНЧУК Віталій, ПАНІЧУК Олександр

Оцінювання та контролювання кредитоспроможності одержувачів позик корпоративного сектору в банківських установах..... 53

МОРОЗ Юлія

Податковий контроль прибутку як об'єкта оподаткування в бізнесі..... 58

НЕЖИВА Марія	
<i>Діджитал дизайн в аудиті.....</i>	63
РУСАК Олена	
<i>Аналітичні аспекти формування бюджету в ОТГ.....</i>	66
САВЧЕНКО Наталія, САВЧЕНКО Роман	
<i>Центри відповідальності в системі управлінського обліку комерційних банків.....</i>	70
САЄНКО Олена, ЗАЛОЗНА Вікторія	
<i>Податкове планування як засіб запобігання ухилень від сплати податків.....</i>	73
СУЛІМЕНКО Лариса, МАЛЮГА Наталія	
<i>Контроль за формуванням і виконанням кошторису бюджетних програм.....</i>	76
СЬОМЧЕНКО Вікторія, БАЛУЄВ Дмитро	
<i>Українські комп'ютерні програми для електронного обліку і документообороту.....</i>	82
ХІРІВСЬКИЙ Роман, СХІДНИЦЬКА Галина	
<i>Аналіз фінансової спроможності територіальних громад Львівської області в контексті бюджетної децентралізації.....</i>	84
ЦАЛЬ-ЦАЛКО Юзеф, НАГІРНЯК Микола	
<i>Облікове забезпечення визначення рівня рентабельності контрольованих операцій в оподаткуванні.....</i>	89
ЦЕГЕЛЬНИК Ніна	
<i>Оцінка та моніторинг ефективності бюджетних програм територіальних громад.....</i>	94
ШЕВЧУК Володимир	
<i>Утвердження природничих підвалин обліку, контролю та аналізу у повоєнному періоді.....</i>	99
ЯРМОЛЮК Олена	
<i>Теорія стейкхолдерів як складова управлінського обліку банків.....</i>	104

МОДЕЛЬНИЙ РЯД ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВИХ ПОКАЗНИКІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОБЛІКОВО- ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Наталія АКІМОВА - к.е.н., професор

Ліана ЯНЧЕВА - к.е.н., професор

Державний біотехнологічний університет, м. Харків

Актуальність теми. В умовах глобалізації, стандартизації та уніфікації облікових процесів, розвитку міжнародних економічних відносин, мінливості законодавства проблема збалансованого формування бухгалтерського обліку та оподаткування стає все більш актуальною. При цьому найважливіше значення набуває формування обліково-податкової системи, яка охоплює все обліково-аналітичні процедури, комунікаційне взаємодія яких здійснюється через горизонтальні і вертикальні інформаційні потоки [1, с.25]. Впровадження та розвиток обліково-податкової системи дозволить економічним суб'єктам не тільки найбільш ефективно гармонізувати весь обліковий процес, адаптувати його до умов зовнішнього середовища, а й створити грамотну з юридичної та економічної позиції структуру управління податковими потоками, яка одночасно буде відповідати вимогам облікового і податкового законодавства та цільовим орієнтирам максимально можливої оптимізації податкових платежів.

Метою дослідження є проведення аналізу обліково-податкових показників економічного суб'єкта з метою податкового планування, а також виявлення основних підходів до оптимізації оподаткування.

Результати дослідження. В сучасних умовах особливо гостро постають питання про ефективну постановку податкового обліку, оптимальної моделі взаємодії його з не тільки з фінансовим, а і управлінським обліком, а також підвищення ролі податкового адміністрування, оптимізації податків на рівні господарюючого суб'єкта.

Як зазначають Гавриленко Н.В., Грищенко О.В. [2, с. 923] прагнення організацій забезпечити конкурентоспроможність своїх товарів і послуг в умовах діючої системи оподаткування спонукає до пошуку збалансованого рівня платежів, за якого оптимізуються інтереси самих організацій та інтереси держави. Існує кілька груп податків, які по-різному впливають на величину фінансових ресурсів підприємства.

У наявній методології обліку для цілей оподаткування часто відсутній системний підхід: одні види податків є стимулюючими для

окремих аспектів діяльності, а інші – зовсім для інших, відсутнє єдине джерело податкових платежів, методи розрахунку, виділяються непрямі податки (ПДВ, акцизи); крім того, окремі види податків непорівнянні і т. п. Використання системного підходу до обчислення податків означає єдине джерело податків – прибуток, причому з урахуванням заходів впливу податкових складників прибутку на сам прибуток, а також з урахуванням відрахувань єдиного внеску. Вважаємо, що необхідні єдина податкова правова база, система заходів, які сприяють зростанню відповідальності за податкові правопорушення, а також скорочують ризик і підвищують стійкість підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів.

У ході впровадження обліково-податкової системи на підприємстві мають бути визначені оптимальні варіанти ведення обліку, при цьому необхідне використання методів податкового аналізу. Розробка модельного ряду індикаторів відноситься до неформалізованих методів податкового аналізу. Вся система дослідження діяльності підприємства має одну кінцеву мету – збільшення прибутку. Для оцінки ефективності функціонування обліково-податкової системи пропонується використовувати індикатори, що утворюють такі групи.

1. Показники, що дозволяють отримати найбільш узагальнену характеристику ефективності обліково-податкової системи підприємства.

Відсоток економії, що отримується при обліково-податковій системі, яка вже склалася в компанії на практиці, можна розрахувати за такою формулою:

$$Ke = \frac{H_{\text{за період}}}{P} \times 100\% \quad (1)$$

де $H_{\text{за період}}$ - сума податків, нарахована за період,

P - об'єм реалізованої продукції за період.

Розрахувати його можна і за рік, і за кожний звітний період.

У суму податків, нарахованих за період, слід включати не тільки ті суми, які розраховані, а й суми, донараховані в цьому періоді податковою інспекцією (включаючи пені та штрафи).

Підіб'ємо підсумки:

- якщо податкова економія фірми за звітний період становить 20-25 відсотків (і тримається на цьому рівні кілька періодів поспіль), то система податкового планування працює ефективно і не потребує коригування. Фірмі можна обмежитися аналізом змін у законах, щоб вчасно коригувати свої дії та уникати ризиків;

- 25-40 відсотків показують, що система працює недостатньо. Ситуацію можна скоригувати за рахунок внутрішніх резервів (силами бухгалтерії) або залучити податкового консультанта, щоб виявити

слабкі місця та підправити їх;

- 40-70 відсотків – сам податковий план потребує коригування. Потрібно провести аналіз законодавства ще раз (найкраще в цьому випадку залучити спеціалістів) та скласти нову схему;

- якщо показник більше 70 відсотків, виникає питання про припинення ведення бізнесу.

Коефіцієнт ефективності оподаткування відображає співвідношення між собою показників чистого прибутку та загальної суми податкових платежів суб'єкта господарювання. Він розраховується за такою формулою:

$$E_n = \frac{P_{en}}{P} \quad (2)$$

де P_{en} - запланована (або фактична) сума чистого прибутку;

P - загальна сума податкових платежів.

Збільшення показника свідчить про зниження загального податкового навантаження організації щодо величини чистого прибутку.

Доцільно проводити порівняння коефіцієнтів ефективності оподаткування за кілька років.

Оподаткування реалізації продукції дозволяє визначити суму податкових платежів, що припадають на одиницю обсягу реалізованої продукції:

$$\epsilon = \frac{\Pi}{P} \quad (3)$$

де Π – загальна сума податкових платежів;

P – обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг).

У цьому випадку все навпаки - що менший показник (порівняно з минулими періодами), то успішніше оптимізовано податковий процес компанії.

Приватні показники, що характеризують частку груп податкових платежів, наприклад, у ціні продукції та на прибуток.

Коефіцієнт оподаткування ціни:

$$K_{oc} = \frac{\Pi_c}{Ц} \quad (4)$$

Де Π_c - сума податкових платежів, які входять у ціну продукції (наприклад, ПДВ, акцизи),

$Ц$ – ціна продукції.

Коефіцієнт оподаткування прибутку:

$$K_{on} = \frac{\Pi_{np}}{ВП} \quad (5)$$

Де Π_{np} - сума податкових платежів, що сплачуються з валового прибутку,

$ВП$ – сума валового прибутку

Принцип розрахунку однаковий: співвідношення частини та цілого. Значить, що менше показник коефіцієнтів, то краще для підприємства. Тим меншу частину з ціни чи прибутку вона передає до бюджету. І тим більше залишиться у її розпорядженні.

Подані індикатори корисні як для оцінки загального рівня оподаткування, так і для визначення частки податків у ціні та прибутку. Однак цих показників недостатньо, щоб оцінити вплив пільг на фінансові результати організації, ефективність діяльності фірми, прибутковість з погляду оподаткування.

2. Показники ефективності використання податкових пільг включають такі.

Коефіцієнт пільгового оподаткування:

$$P_{оп} = \frac{P_{ек}}{3} \quad (6)$$

де $P_{ек}$ - податкова економія внаслідок пільг,

3 - сума зобов'язань без урахування пільг.

Чим ближче індикатор до одиниці, тим краще, якщо він дуже низький, то краще не використовувати пільгу.

Коефіцієнт ефективності податкових пільг:

$$ПЕ = \frac{P_{екп}}{P} \quad (7)$$

де $P_{екп}$ - податкова економія внаслідок використання пільги,

P – загальний обсяг реалізації.

Цей показник характеризує величину податкової економії, одержаної в результаті застосування пільг на одну гривню виручки від продукції, і навіть частку участі конкретної пільги у збільшенні фінансових ресурсів організації щодо величини загальної виручки.

При ПЕ більше за нуль застосування пільги приносить прибуток, при ПЕ менше за нуль - збиток.

Розрахунок коефіцієнта пільгового оподаткування дозволяє організації визначити ступінь впливу пільги на величину конкретного податку, а коефіцієнт ефективності пільг - частку додатково отриманих фінансових коштів щодо виручки від реалізації продукції (або іншої бази, наприклад: товарообігу, доданої вартості, обсягу обороту коштів тощо). Обидва індикатори оцінюють кожну окрему пільгу і весь комплекс пільг, що застосовується в групі організацій.

За допомогою даних показників доцільно оцінювати як загальний рівень оподаткування, так і визначати частку податків у ціні та прибутку. Їх також можна застосовувати в процесі формування обліково-податкової системи при оцінці альтернативних варіантів її впровадження та виборі оптимального варіанта, а також при підбитті підсумків та визначенні результатів її функціонування.

Нами виділено такі групи податкових платежів, що різною мірою впливають на рівень фінансових ресурсів економічного суб'єкта, а також визначено напрями їх оптимізації:

- податки, що знаходяться «всередині» собівартості. Зниження даних податків тягне за собою зменшення собівартості і збільшення прибутку. У такому разі, оптимізація даних податків ефективна, проте збільшення прибуток частково зменшує даний ефект;

- податки, що знаходяться «поза» собівартості. Оптимізація податків полягає не в їх зниженні, а в зменшенні різниці, що підлягає сплаті до бюджету;

- податки, що знаходяться «над» собівартістю. Оптимізація цієї групи податків передбачає зниження ставки та бази оподаткування. І тут, ймовірно збільшення податків «всередині» собівартості;

- податки, що виплачуються з чистого прибутку. Основою оптимізації таких податків є також зниження ставки та бази оподаткування.

Висновки. Ефективність оптимізації податкових платежів залежить не так від самого податку, як від фінансового стану економічного суб'єкта в цілому. Отримана інформація дозволяє встановити найбільш або найменш ефективні елементи обліково-податкової системи, оцінити результативність їх із погляду як одержуваної економії так і вартості впровадження. На цій базі проводиться необхідне коригування чинної обліково-податкової системи, приймаються рішення про відмову від неефективних методів або розробку нових.

Список використаних джерел

1. Акімова Н.С. Організаційно-методичне забезпечення обліку і аудиту податкових розрахунків і платежів в системі інформаційного простору. Operation and development management of economic entities in European integration conditions: information service, mechanisms, digitalization : колективна монографія. М.Катовіце : Publishing House of Academy of Silesia, 2022. С. 25-48.

2. Гавриленко Н.В. Грищенко О.В. Податкові витрати та контроль їх стану в системі обліково-податкового інформаційного простору. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Випуск 14. С.922-927

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС

Сніжанна БЕЙ – к.е.н., доцент

Алла ДОЛЮК – к.е.н., викладач

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

Актуальність проблеми. Понад рік військової агресії в Україні став справжнім випробуванням для банківської системи нашої країни. Незважаючи на численні системні кризи - макроекономічні, геополітичні, демографічні - банківська система витримала завдяки зниженню внутрішньої вразливості до ризиків в результаті 8-річного реформування та своєчасним антикризовим заходам під час воєнних дій.

Загалом, банківська система рішуче відповіла не лише на перші воєнні виклики зберігши керованість та безперервність платежів, але й продовжує дотепер демонструвати свою стабільність та гнучкість, що є важливою складовою фінансової системи країни та грає вагомую роль у підтримці економічної стійкості країни в умовах війни.

Метою дослідження є аналіз стану банківської системи України та забезпечення її фінансової стабільності у військовий час.

Результати досліджень. Українська банківська система зазнала серйозних випробувань під час початку російської війни проти нашої країни. Банки пристосовуються до нових умов праці, але не без труднощів. Однак, було відзначено, що фінансова система країни в цей найвідповідальніший період зуміла вистояти.

Національний банк України налагодив ряд заходів, спрямованих на збереження стабільності гривні, таких як зафіксував офіційний курс гривні, ввів обмеження на здійснення розрахункових операцій у іноземній валюті та підвищив облікову ставку для стримування зростання інфляції. Ці заходи допомогли у підтримці фінансової стабільності країни.

Хоча банківська система України мала проблеми у зв'язку з військовою агресією, але їй вдалося випробувати свою стійкість та гнучкість у цей час. Усупереч труднощам, фінансова система України змогла відновити свою роботу та продовжує забезпечувати стабільність країни.

Національний банк у перші дні війни ухвалив жорсткі й ефективні рішення, які допомогли зберегти фінансову стабільність у країні.

1. Початок російської агресії став серйозним викликом для української банківської системи. Банки пристосовуються до нових

умов праці, хоча й мають певні труднощі. Національний банк України прийняв необхідні заходи для збереження фінансової стабільності країни (зафіксував офіційний курс гривні, ввів обмеження на здійснення розрахункових операцій у іноземній валюті та підвищив облікову ставку для стримування зростання інфляції).

Усупереч труднощам, українська банківська система змогла відновити свою роботу та продовжує забезпечувати фінансову стабільність країни. Вона продемонструвала свою стійкість та гнучкість в умовах воєнних дій, що є важливим чинником підтримки економічної стійкості України в умовах війни.

Під час повномасштабного вторгнення Росії на територію України, достатньої кількості цінних паперів на ринку не було доступно. У зв'язку з цим Міністерство фінансів України розпочало випуск облігацій Військової державної позики (ОВДП). Кошти, отримані від продажу цих облігацій, також залучаються до державного бюджету України і використовуються для забезпечення безперебійного фінансування соціальних та оборонних потреб держави в умовах воєнного стану.

Ці облігації забезпечують додаткові ресурси для фінансування важливих програм, таких як соціальний захист та оборона країни. Крім того, вони дозволяють широкому загалу населення зберігати свої фінансові ресурси в безпечному та стабільному інвестиційному інструменті. ОВДП являється важливим джерелом фінансування державних потреб в умовах війни та є інструментом, який допомагає забезпечувати фінансову стабільність країни в умовах воєнних дій.

Військові облігації є гривневими чи валютними, з різними термінами обігу та ставками доходності, які зазвичай нижчі, ніж в звичайних ОВДП. Інвестори можуть придбати військові облігації через ліцензовані інвестиційні фірми (брокери) та банки з відповідними ліцензіями. Для фізичних осіб існує можливість придбати військові облігації через державний мобільний додаток "Дія".

Національний банк України дотримується підходу обмеженої монетизації бюджету, що допомагає втримати макрофінансову стійкість країни. Це означає, що центральний банк контролює збільшення грошової маси в економіці, що попереджає зростання інфляції та забезпечує стабільну фінансову ситуацію в країні. Такий підхід є ефективним у забезпеченні макроекономічної стійкості та підтриманні курсу національної валюти в умовах війни.

2. З початку війни і дотепер банківська система успішно долає виклики воєнного часу: банки працюють злагоджено, стабільно, зберігаючи ліквідність та кошти клієнтів, кредитуючи бізнес.

Національний банк України вчасно прийняв необхідні заходи для забезпечення стабільності фінансової системи країни під час воєнних дій. Також важливим фактором стійкості банківської системи України є проведення реформування банківського сектору та злагоджені дії банків.

Завдяки цим заходам, банківська система України підійшла до повномасштабної війни стійкою, добре капіталізованою та з розробленими заздалегідь планами безперебійної роботи. Це значно зменшило фінансові ризики та внесло вагомий вклад у збереження економічної та фінансової стабільності країни в умовах воєнних дій.

3. Національний банк попіклувався про збереження даних, захист інформації та забезпечив стабільну подальшу роботу платіжної інфраструктури і здійснення безготівкових платежів. Попри численні кібератаки, фінансові установи нашої країни змогли злагоджено працювати. Щоб захистити інформацію й інформаційні системи банків, Національний банк надав змогу банкам використовувати хмарні сервіси, щоб обробляти та зберігати інформацію із систем банку у хмарах. На сьогодні банківська система України має високий рівень цифровізації. Усі критичні процеси стабільно підтримуються, а дані надійно зберігаються. Ще криза з COVID-19 забезпечила налагодження роботи в дистанційному режимі, тож багато функцій банки змогли без проблем перевести в цифрову площину. Платіжна інфраструктура України є ефективною та надійною, навіть в умовах війни та досягнення вершин терору Росією. Завдяки злагодженій та ефективній роботі учасників фінансового ринку та платіжної системи, було забезпечено безперебійне обслуговування безготівкових операцій та високий рівень довіри українців до безготівкових розрахунків.

Це свідчить про високу стійкість та надійність фінансової системи України, що зумовлено правильним управлінням та злагодженістю всіх учасників ринку. Досягнення таких показників платіжної системи під час воєнних дій - це невід'ємна складова фінансової стійкості країни та підтримки довіри населення до фінансових інститутів та послуг платіжної системи.

4. Довіра громадян та бізнесу до банківської системи України є надзвичайно важливою для стабільного розвитку економіки країни. Під час агресії Росії, Національний банк України ініціював проєкт Power Banking, який забезпечив безперебійність надання фінансових послуг в умовах енергетичної агресії. Power Banking — це мережа, що побудована з банківських відділень, які працюють в умовах тривалої відсутності електропостачання. Проєкт розроблений Національним Банком України, до якого увійшло понад 1 000 відділень системно

важливих банків по всій Україні. Power banking заклала основи більш глибокої і взаємозалученої комунікації між Національним банком і банківським сектором, яка надалі стала одним із ключових факторів для посилення монетарної трансмісії, впровадження нового операційного дизайну монетарної політики та підвищення привабливості гривневих депозитів [2]. Попри війну кошти фізичних осіб у банках стабільно зростають.

Створення Power Banking свідчить про готовність Національного банку України до реагування на потенційні проблеми, а також про високий рівень відповідальності за забезпечення дієвої та стабільної роботи банківської системи в умовах війни. Цей проєкт є прикладом ефективної співпраці банків та регулятора на користь стабільності фінансової системи та збереження довіри до неї в умовах воєнних дій.

Державні програми грають важливу роль в підтриманні кредитування в Україні під час воєнних дій. Банки продовжують кредитувати господарську діяльність, але попит на кредити і готовність громадян та бізнесу брати кредити в умовах високої невизначеності знизилися.

Національний банк України докладає зусиль для забезпечення стабільності фінансової системи та підтримки кредитування під час воєнних дій у країні. Це дозволяє банкам продовжувати кредитування господарської діяльності та підтримує розвиток економіки в умовах війни.

5. Національний банк України здійснював регулярну та активну комунікацію з громадськістю, бізнесом, учасниками фінансової системи та державними органами протягом всієї воєнної агресії з боку росії. Він інформував населення та учасників ринку про відповідні заходи та процедури, які допомагали зберігати фінансову стабільність в умовах війни.

Завдяки активній комунікації з різними групами зацікавлених сторін та збереженню прозорості прийнятих рішень, регулятор успішно виконував свої функції та міг ефективно реагувати на зміни у ситуації в країні. Це було важливим чинником у підтримці фінансової стабільності та довіри до фінансових інститутів в умовах воєнних дій.

Під час війни дійсно можна зробити певні підготовчі кроки щодо відновлення України після завершення війни. Зокрема, планування комплексної оцінки якості активів та подальшої рекапіталізації банківського сектору, розробку планів приватизації деяких великих державних банків та розробку ефективних процесів для вирішення питання непрацюючих кредитів, які неминуче будуть спадщиною війни [4].

Для цього потрібні ефективні програми реструктуризації банківського сектору, які допоможуть зменшити кількість непрацюючих кредитів та збільшити кількість доступних кредитів для господарських суб'єктів. Також необхідна підтримка розвитку ринку капіталу, що забезпечить українські компанії додатковими ресурсами для розвитку та інвестицій.

Висновки. Адаптація до умов воєнного часу відбулася завдяки злагодженім і виваженим управлінським рішенням Національного банку України. Національному банку вдалося продемонструвати всьому світові професійність та зібраність, здатність за будь-яких умов виконувати передбачені обов'язки, діяти оперативнo й нестандартно, щоб забезпечити безперебійну роботу та стійкість фінансової системи. Але найголовніше – попереду Перемога України та відбудова, до якої потрібно заздалегідь підготуватися.

Список використаних джерел

- 1.Офіційна статистика Національного банку України. URL : <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/27-godovyh-i-vyshe-kak-banki-budut-kreditovat-bolshoy-i-malyy-biznes-v-2023-godu/>
- 2.Національний банк України. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic>
- 3.Головні тенденції банківського ринку під час війни. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/13/697976/>
4. Майбутнє фінансового сектору в післявоєнній Україні. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/5/695722/>

ОБЛІК ЛІКАРНЯНИХ: АЛГОРИТМ ОФОРМЛЕННЯ ЛІКАРНЯНОГО ТА АЛГОРИТМ ПОДАННЯ ЗАЯВИ- РОЗРАХУНКУ

Ірина ВАРЛАМОВА - д. е. н, доцент

Дар'я ГАЙДАШ - студентка 3 курсу

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Актуальність проблеми. Підчас військового стану значних змін зазнав механізм оформлення лікарняних листків та отримання виплат по ним, відповідно робота направлена на акцентування головних аспектів при їх оформленні та наявності виключень.

Мета дослідження. Робота присвячена особливостям оформлення лікарняних та відповідним змінам у 2023 році.

Результати дослідження. З 1 січня 2023 року функцію Фонду соціального страхування України (ФССУ) виконує Пенсійний фонд України (ПФУ). Зокрема, це стосується розрахунку лікарняних. [1]

З 1 січня 2023 року оформлення лікарняних нарешті буде переведено в електронний формат. Паперовий листок непрацездатності може бути виданий наказом МОЗ лише на період дії воєнного стану та через три місяці після оголошення про його припинення.

Листок непрацездатності (лікарняний) – це документ, який засвідчує тимчасову непрацездатність працівника та слугує первинним документом для виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності.

Щоб правильно розрахувати гроші, які необхідно виплатити за лікарняними у 2023 році, уповноважена особа на підприємстві має знати розрахунковий період, а саме інтервал, з якого здійснюється виплата. Розрахунковий період складається із середньоденної заробітної плати, а також залежить від терміну роботи працівника на підприємстві:

- менше 1 календарного місяця - зараховуємо фактично відпрацьований час;
- від 1 місяця до 1 року роботи за трудовим договором - зараховуються повні календарні місяці роботи;
- більше 1 року - враховуються 12 місяців, відпрацьованих до місяця встановлення інвалідності.

Якщо працівник захворів у перший робочий день, лікарняний у 2023 році розраховується виходячи з його заробітної плати.

На відміну від розрахунку відпускних, дія воєнного стану не вплинула на механізм нарахування лікарняних у 2023 році. Розрахунок

відбувається в календарних днях, без урахування святкових і вихідних. Тобто 12 повних календарних місяців дорівнюють 365 дням (366 днів у високосному році, коли лютий має 29 днів).

Алгоритм оформлення лікарняного та відповідних виплат за ним

У разі захворювання працівник спочатку зобов'язаний звертається до задекларованого лікаря. Лікар в затвердженому онлайн програмі додає медичний висновок про причини тимчасової непрацездатності, он-лайн надсилає в електронний реєстр листків непрацездатності Пенсійного фонду, де одразу формується електронний листок непрацездатності.

Роботодавець, у свою чергу, як і раніше, подає через особистий кабінет страхувальника на веб-порталі електронних сервісів заяву-розрахунок (за старою формою) з інформацією про нараховані застрахованій особі витрати без укладення окремого договору.

Функціонал пункту меню «Виписки-розрахунки» особового рахунку страхувальника надає можливість пошуку та перегляду виписок-розрахунків за заданими критеріями:

- період оформлення листків непрацездатності;
- вид заяви-розрахунку (за листами непрацездатності);
- створення (редагування) та направлення заяви-розрахунку до Пенсійного фонду.

При створенні заяви-розрахунку роботодавець має внести дані з е-лікарняного та Реєстру застрахованих громадян. Також до заявки-розрахунку можна додати необхідні примітки та документи у відсканованому вигляді.

Роботодавець в паперовому вигляді заяву-розрахунок в паперовій формі та подати її до відповідного сервісного центру Пенсійного фонду. Кожна заявка має обмеження у 200 листків непрацездатності.

Покроковий алгоритм подання заяви-розрахунку в он-лайн вигляді

1) на веб-порталі відповідних електронних послуг обов'язково пройти ідентифікацію та увійти у особистий кабінет.

2) у розділі «Заяви-розрахунки» потрібно створити нову заявку, та дотримуючись алгоритму надати необхідні дані. Після перевірки достовірності заповнення натиснути «Продовжити»;

3) після перевірки в системі листків непрацездатності, він готовий до сплати. Система передбачає два варіанти: повний та частковий;

4) для того, щоб внести інформацію по конкретному працівнику необхідно використати піктограму «олівець» та зберегти зміни.

5) якщо заяву-розрахунок оформлено у відповідності до вимог необхідно «Сформувати заяву-розрахунок» - документ відкриється у новому вікні, і його можна завантажити та роздрукувати.

Відповідну заяву-розрахунок, оформлену за вимогами, необхідно відправити до ПФУ.

Відповідно до чинного законодавства, без змін залишились терміни сплати підприємством: - перші 5 днів лікарняного при непроф. захворюванні;

- з 18 дня непрацездатності у випадку нещасного випадку на виробництві [2].

Значно скоротився термін на перерахування коштів з Фонд соціального страхування на рахунок роботодавця з 10-ти днів після надходження заяви-розрахунку до 3 днів.

Висновки. В роботі проведено аналіз змін, яких зазнав механізм виплат лікарняних під час військового стану, а також слід зауважити що під час блекаутів та в містах ведення активних бойових дій , нажаль працюють частково, що безперечно ускладнює процес оформлення лікарняних листків та виплат по ним.

Список використаних джерел

1. <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/216602.html>
2. <https://www.kmu.gov.ua/news/likarniani-u-2023-rotsi-shcho-zminylos>

ОРГАНІЗАЦІЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Ірина ВАРЛАМОВА - д.е.н., доцент

Анастасія КЛЬОЦ - студентка 3 курсу

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Актуальність проблеми. Кожне підприємство у своїй діяльності пов'язано з діянням праці найманих працівників, які мають отримувати відповідне матеріальне заохочення у вигляді заробітної плати. Бюджетні установи мають свою специфіку виплати, якій присвячене відповідне дослідження.

Мета дослідження. Робота присвячена особливостям обліку та нарахування заробітної плати бюджетними установами.

Результати дослідження. Ефективність діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, зокрема бюджетної установи, значною мірою залежить від ефективності організації та обліку заробітної плати робітників і службовців. Показники ефективності не лише дають уявлення про внутрішні процеси, а й зосереджують увагу на заробітній платі працівників, яка є основним стимулом для виконання їх обов'язків та може бути підвищена за якісне виконання роботи через премії та надбавки.

У бюджетних установах трудові відносини є чітко регламентованими і є одним з джерел матеріального стимулювання найманих працівників. Діяльність працівників бюджетних установ спрямована на забезпечення функціонування державного апарату, задоволення потреб громадян в послугах у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, науки тощо. У процесі роботи працівникам бюджетних установ надаються різноманітні нематеріальні блага, які сприяють задоволенню потреб членів суспільства, такі як влада, престиж, соціальний статус, можливість професійного розвитку, відповідальність перед громадськістю тощо.

Оплата праці в бюджетних установах є гарантованою статтею видатків і регулюється значною кількістю законодавчих актів. До складу таких актів можна віднести Конституцію України, Кодекс законів про працю України, закони України "Про оплату праці", "Про колективні договори і угоди" та інші нормативно-правові акти України. Такі законодавчі акти визначають права і обов'язки працівників та роботодавців, умови здійснення оплати праці, механізми контролю за виконанням вимог законодавства щодо оплати праці та інші аспекти цієї проблеми. Тому, бюджетні установи мають

дотримуватись законодавчих вимог і забезпечувати своїм працівникам правильну та своєчасну оплату праці відповідно до встановлених законом норм.

Згідно Закону України «Про оплату праці» від 24.03.95 № 108/95-ВР, категорія «заробітна плата» означає «винагороду, обчислену, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує робітнику за виконану ним роботу». Крім того, вимоги та встановлені граничні розміри заробітної оплати працівників державного сектору, що фінансуються з бюджетів відповідних рівнів, встановлюються Кабінетом Міністрів України (ст. 8) [1].

Так, відповідно до статті 55 Бюджетного кодексу України, оплата праці працівників бюджетних установ та нарахування заробітної плати визначаються за захищеними видатками бюджету, які не можуть бути змінені у разі зменшення затверджених бюджетних призначень. Це означає, що зарплата працівників бюджетних установ є пріоритетною статтею витрат у державному бюджеті, і зменшення призначень в цій сфері не допускається. Таке правило було встановлене для забезпечення соціальної захищеності працівників бюджетних установ і збереження стабільності їхнього фінансового стану [2].

Так, організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах відрізняється від господарсько-розрахункових підприємств. Основна відмінність полягає в тому, що бюджетні установи здійснюють свою діяльність на базі державного бюджету, а їх фінансова діяльність повинна відповідати законодавству про бюджетний процес. У зв'язку з цим, організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах має свої особливості.

Визначальним для бухгалтерського обліку бюджетних установ є їх неприбутковість. Джерелами коштів на оплату праці на підприємствах є асигнування з бюджету, а також частка доходу, отриманого в результаті їх господарської діяльності. Фінансування оплати праці здійснюється за кошторисно-кошторисним методом. Користувачами є органи державної влади та місцевого самоврядування, такі як Казначейство, Управління охорони здоров'я, які суттєво відрізняються від користувачів небюджетних підприємств. Державне казначейство України приймає нормативні документи щодо регулювання порядку ведення бухгалтерського обліку в бюджетних установах [3].

Основною особливістю організації оплати праці в бюджетних установах є застосування Єдиної тарифної сітки. Це означає, що кожному працівнику визначається посадовий оклад (ставка) на рік у розмірі, що визначається пропорційно мінімальній заробітній платі, встановленій законодавством. У бюджетних установах

використовується тарифна сітка, що складається з 25 розрядів, за якими нараховується заробітна плата.

В бюджетних установах домінують дві форми оплати праці - погодинна та відрядна. Однак, частіше використовується погодинна оплата, яка поділяється на штатно-окладну та погодинну [3].

При штатно-окладній формі оплати праці кожен працівник отримує місячний оклад згідно з посадовим розписом. Існують два види штатної форми оплати. У деяких бюджетних установах (наприклад, у сфері охорони здоров'я та вищої освіти) встановлюється строгий фіксований посадовий оклад, що не змінюється при перевиконанні працівником норми трудового навантаження. У інших установах, наприклад, у загальноосвітніх школах, оплата праці здійснюється за ставками, що встановлюються державою з урахуванням норм трудового навантаження, а при перевищенні цих норм зарплата збільшується відповідно до виконаних робіт.

Розраховується місячний розмір заробітку (ЗП) працівникам зі штатноокладною формою оплати праці за формулою:

$$\text{ЗП} = \frac{O}{K_{\text{ф.о.}}} * K_{\text{ф.о.}}$$

де O — сума місячного посадового окладу;

$K_{\text{о.}}$ — кількість робочих днів у місяці (годин);

$K_{\text{ф.о.}}$ — кількість фактично відпрацьованих днів у місяці.

Погодинна оплата праці може бути використана в двох форматах:

1. Проста погодинна оплата праці – згідно з якою працівник отримує заробітну плату залежно від кількості робочих годин, які він виконує. Оплата в такому випадку проводиться за фактом виконаних робочих годин, але без додаткових премій.

2. Погодинно-преміальна оплата праці – згідно з якої працівнику нараховується зарплата на погодинній основі, але додатково він може одержати премію за виконанні певних завдань або відповідно до встановленої системи стимулювання. В такому випадку оплата праці залежить як від кількості робочих годин, так і від результатів працівника.

Обрання формату погодинної оплати праці залежить від багатьох факторів, включаючи специфіку діяльності бюджетної установи, вимог до кваліфікації працівників, системи стимулювання, кількості робочих годин тощо. Крім того, при використанні погодинного формату оплати праці має значення саме розрахунок годинної ставки та обґрунтування кількості годин, відпрацьованих працівниками, що повинно забезпечувати чесну та спрямовану на результат оплату праці.

Погодинна оплата праці в бюджетній організації використовується для працівників праця, яких вимірюється у розмірі погодинних ставок, а також для сумісників, якщо це не суперечить діючому законодавству.

При погодинній оплаті праці заробітна плата використовується наступна формула для розрахунку:

$$ЗП = K_m * C_t.$$

де K_m — кількість відпрацьованих за місяць годин;

C_t — тарифна ставка (з урахуванням доплат і надбавок)

Заробітна плата в більшості бюджетних установ, відповідно до діючого законодавства, виплачується два рази на місяць.

Висновки. Зважаючи на особливості ведення та фінансування бюджетні зобов'язані дотримуватись певних вимог. Перш за все, вони повинні поєднувати обидві форми оплати праці - тарифну та посадову - та відповідно поєднувати у програмних продуктах відповідні розрахункові механізми. Крім того, бюджетні установи повинні дотримуватись вимог до гарантованих соціальних виплат в межах відповідного фінансування. Це означає, що вони повинні забезпечувати фінансування відповідних фондів для оплати участі у страхуванні, оплати відпусток, компенсації втрати працездатності та інших соціальних виплат, що передбачені законодавством.

Список використаних джерел

1. Про оплату праці : Закон України від 24 берез. 1995 р. № 108/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр#Text> (дата звернення 09.04.2023)

2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08 лип. 2010 р. №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 09.04.2023)

3. Пічка Л. В. Організація обліку оплати праці в бюджетних установах. *Управління розвитком*. 2013. №5. С. 142-144

ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ІНВЕСТИЦІЙНОЮ НЕРУХОМІСТЮ: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ФАКТІВ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Світлана ВІТЕР – к.пед.н., доцент
Валерій МИКИТЮК – д.е.н., професор

Поліський національний університет, м. Житомир

Актуальність проблеми. Вітчизняна економіка, в тому числі державний бюджет за час воєнних дій опинилися у надзвичайно складному становищі. Недоотримання доходів як суб'єктами господарювання, так і найманими працівниками, прямі матеріальні збитки та інші об'єктивні обставини спричинили скорочення податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів. Непростим завданням стає визначення способів фінансування дефіциту коштів в рамках чинної системи оподаткування.

Серед причин бюджетних втрат, яку ми розглядаємо як недоотриману бюджетом суму коштів, є ухилення та уникнення від оподаткування, що полягає у протизаконному зменшенні податкового навантаження. Міжнародні партнери переконані, що Україна повинна уникати винятків із загальних та обов'язкових правил оподаткування, оскільки вони спонукатимуть частину платників шукати шляхи для ухилення оподаткування або його мінімізації, з іншого боку – сприятимуть появі посередників послуг з оптимізації та розквіту корупції [1].

У контексті оновлення матеріально-технічної бази важливу роль відіграє інвестиційна нерухомість. З урахуванням вищезазначеного актуальним є аналіз податкових аспектів орендних відносин, розвиток яких наразі відбувається за умов невизначеності питань у частині оподаткування, що призводить до маніпуляцій.

Метою дослідження є визначення особливостей оподаткування операцій з інвестиційною нерухомістю та виявлення обліково-аналітичних інструментів щодо попередження фактів ухилення від сплати податків, пов'язаних з такими операціями.

Результати дослідження. У Податковому кодексі України відсутні чіткі правила оподаткування інвестиційної нерухомості, що на практиці призводить до виникнення спірних ситуацій суб'єктів господарювання з податковими органами.

В МСФЗ 40 «Інвестиційна нерухомість» передбачено розмежування операційної нерухомості, яку використовує

підприємство в господарських цілях, та інвестиційної нерухомості, яка утримується виключно з метою отримання доходу від оренди. Таке розмежування призводить до розбіжностей в оподаткуванні орендних операцій.

Варто зауважити, що за оновленим НП(С)БО 14 «Оренда» орендодавець, об'єкт наданий у фінансову оренду, відображає як дебіторську заборгованість та визнає дохід від здійснення інвестиційної діяльності і витрати, пов'язані з реалізацією активу [2]. Такий дохід визнається протягом строку оренди на основі графіка платежів, тобто порядок визнання лишився той самий. По суті датою визнання доходу є дата нарахування його в момент передачі майна в оренду. Отже, фактична несплата нарахованого платежу так чи інакше збільшує дохід і оподатковуваний прибуток орендодавця [3].

На відміну від попередньої редакції, в оновленому НП(С)БО 14 прямі витрати орендодавця, які безпосередньо пов'язані з укладанням договору (витрати юридичні, на переговори тощо) збільшують протягом строку оренди вартість дебіторської заборгованості і, як результат, зменшують дохід, що підлягає оподаткуванню. З урахуванням вказаної новизни та з метою попередження тінізації сфери операцій з нерухомістю вважаємо за доцільне до складу доходів, що розраховуються для визначення бази оподаткування, включати фактично сплачені, а не нараховані орендні платежі на підставі графіка, встановленого договором.

Важливо розглянути питання обов'язковості чи необов'язковості застосування при операціях з інвестиційною нерухомістю податкових різниць в розрахунку об'єкта оподаткування податком на прибуток, що зумовлене особливістю вартісної оцінки інвестиційної нерухомості.

З урахуванням норм НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» на дату балансу інвестиційна нерухомість може бути оцінена за одним із двох методів:

- за первісною вартістю, при якому облік об'єктів інвестиційної нерухомості ведеться аналогічно до обліку основних засобів з нарахуванням амортизації;

- за справедливою вартістю у випадку достовірного її визначення без нарахування амортизації на об'єкт.

Ні дане Положення, ні МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість» не дають конкретної відповіді, яка з вище вказаних вартостей є пріоритетною при передачі об'єкта інвестиційної нерухомості у фінансову оренду. Також розбіжними є думки фахівців щодо того, як правильно трактувати п.16 НП(С)БО 32. В одному випадку йдеться про те, що як базовий варіант має використовуватися саме справедлива

вартість: по-перше, справедлива вартість згадується першою у п. 6 НП(С)БО 32; по-друге, у пп. 35.7.1 НП(С)БО 32 мають бути наведені причини неможливості достовірного визначення справедливої вартості.

В іншому випадку, автори звертають увагу на те, що самі податківці не заперечують, що підприємства мають право обирати будь-яку модель оцінки інвестиційної нерухомості. При цьому власний вибір потрібно зафіксувати в наказі про облікову політику [4].

Зауважимо, що НПСБО 32 не вимагає для визначення справедливої вартості послуг незалежного оцінювача. За відсутності активного ринку для цього можуть використовуватися відкриті інформаційні джерела: рекламні проспекти, інформаційні бюлетені, періодичні друковані видання, прайс-релізи, інформація з порталів нерухомості та інших ресурсів мережі Інтернет, інформація в ЗМІ, державного моніторингу тощо. І навіть за відсутності інформації про ринкові ціни у п.21 НП(С)БО32 наведена пропозиція визначати справедливую вартість за теперішньою вартістю майбутніх чистих грошових надходжень від активу [5]. Однак для підприємств з урахуванням того, що модель оцінки інвестиційної нерухомості за первісною вартістю вигідніша, (адже в цьому випадку об'єкт оподаткування податком на прибуток буде зменшуватися на суму нарахованої амортизації), більшість підприємств обирає перший варіант.

Звернемо увагу на те, що п.п. 36.5 НП(С)БО 32, навіть при застосуванні оцінки інвестиційної нерухомості за первісною вартістю, у примітках до фінансової звітності все одно вимагає розкривати справедливую вартість об'єкта [5]. Виходячи з цього та з міркувань про те, що операції з фінансової оренди прирівнюються до вибуття об'єктів та відображаються поза балансом, припускаємо, що модель оцінки інвестиційної нерухомості за первісною вартістю підприємства мають право використовувати лише за неможливості достовірного визначення справедливої вартості об'єкта.

Від до того, який метод оцінки інвестиційної нерухомості використовує підприємство, залежатиме чи воно застосовуватиме податкові різниці для коригування фінансового результату. Відповідне роз'яснення знаходимо в індивідуальних податкових консультаціях ДПС: обліковуючи інвестиційну нерухомість за справедливою вартістю, яка для цілей оподаткування не є основним засобом (за податковим визначенням вартість такого активу має поступово зменшуватися у зв'язку зі зносом), у такому випадку податкові різниці не застосовуються і доходи за цими операціями коригуванню не

підлягають. Також не підлягають коригуванню і фінансові витрати від дисконтування орендних зобов'язань.

Згідно ст.138.4 ПКУ розуміємо, що різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів, не застосовуються до операцій, пов'язаних з активами з права користування за договорами оренди [6]. Отже, податковий облік інвестиційної нерухомості аналогічний до обліку основних засобів у разі її оцінки за первісною вартістю.

Операції з передачі орендарю у володіння чи користування об'єкта фінансового лізингу є об'єктом оподаткування ПДВ. Оскільки оренда вважається послугою, її договірна вартість визначається як база оподаткування. Податкове зобов'язання виникає на дату фактичної передачі інвестиційної нерухомості, тобто аналогічно до нарахування зобов'язань з оподаткування доходів.

Важливим аспектом у плані виникнення податкових наслідків є визначення правомірності віднесення орендних операцій до фінансової чи операційної оренди. На практиці саме у результаті цього виникають ситуації отримання підприємствами податкових повідомлень-рішень, у яких йдеться про ухилення суб'єктом господарювання від сплати податків. Отже, бухгалтер повинен мати підтверджувальні документи, відповідно до яких здійснено такий поділ, зокрема договори, накази, протоколи, будь-які планові документи (бізнес-план, фінансові плани тощо), які дозволять зробити висновок про подальше використання нерухомості [7].

У підприємств можуть виникати складності ідентифікації об'єктів нерухомості, якщо їх частини використовуються за різним призначенням, але не можуть бути окремо надані в оренду. Не рідко підприємства за цих обставин застосовують професійне судження бухгалтера та розробку спеціальних критеріїв розмежування.

Висновки. До характерних способів ухилення від сплати податків при операціях оренди нерухомості можна віднести спотворення економічних показників і, як наслідок, зменшення розміру бази оподаткування, а також проведення операцій, що не реєструються. Наприклад, орендодавці вдаються до заниження ставок орендної плати у договорах оренди з подальшою їх неофіційною доплатою або надають нерухомість в оренду без укладання договорів та без декларування отриманих доходів. Як показує практика, орендарі не наполягають на офіційному укладенні договору, побоюючись підвищення вартості орендної плати на суму податку, яку мають сплатити орендодавцю.

Враховуючи особливості оподаткування орендних операцій вважаємо за необхідне їх врегулювання в обліковій політиці шляхом внесення положень до наказу про облікову політику:

по-перше, потребує врегулювання розкриття інформації про розроблені на прийняті критерії визначення видів нерухомості та критерії переважності використання частин об'єктів нерухомості;

по-друге, необхідно висвітлити питання оцінки цієї нерухомості та обґрунтування вибору методів оцінки;

по-третє, за використання змішаного підходу до оцінки нерухомого майна, тобто відображення окремих груп об'єктів за справедливою вартістю, а окремих – за первісною, передбачити чіткі критерії такого поділу;

по-четверте, визначити окремі моменти доцільності зміни одного підходу до оцінки на інший.

Зазначені положення сприятимуть запобіганню штрафних санкцій з боку ДПС в частині уникнення та ухилення від сплати податків при оподаткуванні операцій з інвестиційною нерухомістю.

Список використаних джерел

1. Як Україна реформуватиме податкову систему після війни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3688038-ak-ukraina-reformuvati-podatkovu-sistemu-pisla-vijni.html>

2. Харламова О., Самофалова О. Оренда в НПСБО: новації, оподаткування та практичне застосування. URL: <https://amsfo.com.ua/course/orenda-npsbo/>

3. Грицино О.М. Оподаткування операцій лізингу і оренди в Україні. Інвестиції: практика та досвід. №12. 2011. С. 35-38.

4. Інвестиційна нерухомість: тільки за справедливою вартістю? *Бухгалтер 911*, №45, 2017. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/buh911/2017/november/issue-45/article-31686.html>

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість»: Наказ Міністерства фінансів України від 02.07.2007, №779. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07#Text>

6. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 02.12.2010 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

7. Онищенко В. Інвестиційна нерухомість підприємства. *Головбух*. 2020. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7243-nvestitsynan-neruhomst>

ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОБ'ЄКТ ОПОДАТКУВАННЯ: ВАЖЛИВІСТЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Тетяна ГАЙДУЧОК – к.е.н., доцент

Поліський національний університет, м. Житомир

Актуальність проблеми. Прибуток є одним з ключових показників фінансової діяльності підприємств та об'єктом оподаткування в більшості країн світу. Доходи від оподаткування прибутку є важливим джерелом фінансування різних програм, проєктів, які забезпечують соціальний та економічний розвиток держави. Оподаткування прибутку – головне джерело забезпечення бюджету держави необхідними коштами для проведення соціальних програм, підтримки громадського здоров'я та національної оборони, розвитку інфраструктури та інвестицій у галузі освіти, культури, науки тощо.

Збір доходів від оподаткування прибутку підприємств забезпечує стабільний рівень коштів, що надходять до бюджету. Це дозволяє державі планувати свої дії на майбутнє, в тому числі на розвиток фінансових програм та інвестицій. За необхідністю держава може підвищувати ставки податків на прибуток для забезпечення необхідних фінансів.

Успішна робота бізнесу вимагає збільшення прибутку на постійній основі, а це можливе завдяки високій якості бухгалтерського обліку доходів і витрат. Бухгалтерський облік створює фундаментальну основу для прийняття ефективних рішень в будь-якому підприємстві, незалежно від його розміру та типу бізнесу.

Своєчасно та точно ведений бухгалтерський облік дає можливість підприємству стежити за своєю фінансовою ситуацією і розуміти, які заходи необхідно прийняти, щоб забезпечити ефективне використання ресурсів та досягнення мети бізнесу. Успішний бізнес повинен забезпечувати максимальний рівень ефективності і використання ресурсів, що можливо завдяки високій якості бухгалтерського обліку.

Отже, високоякісний бухгалтерський облік доходів та витрат є необхідною умовою для успішної роботи будь-якого бізнесу. Він дозволяє підприємствам контролювати свою фінансову діяльність, відслідковувати прибуток та витрати, досліджувати ринкові умови та реагувати на зміни у максимально ефективний спосіб. Підприємства, які забезпечують своєчасний та точний облік, можуть збільшити свій прибуток та розвиватися в майбутньому успішно.

Оподаткування прибутку є важливою складовою для розвитку економіки країни і повинен бути збалансованим, тобто забезпечувати стабільний рівень податкового навантаження та не заважати розвитку бізнесу.

Оподаткування прибутку виконує роль:

- ✓ регулятора економіки та забезпечує стимулювання підприємств до збільшення прибутку шляхом застосування ставок податку на прибуток, що залежать від розміру прибутку підприємства;

- ✓ захисту від конкуренції. Низькі ставки податків на прибуток, що застосовуються у деяких країнах для приваблення іноземних інвестицій, можуть створювати невизначеність та негативний вплив на місцеві підприємства. У такому випадку держава може встановлювати вищі ставки податку на прибуток для іноземних інвесторів або захищати свої місцеві підприємства іншими заходами.

Таким чином, оподаткування прибутку є важливим інструментом розвитку економіки та бюджетної політики в будь-якій державі. Його роль полягає в забезпеченні необхідних коштів для виконання соціальних та економічних програм, стимулюванні розвитку малого та середнього бізнесу, зменшенні витрат та регулюванні економіки. Підприємства повинні дотримуватися вимог законодавства та правил обліку, що дозволяє уникнути податкових непорозумінь та забезпечити ефективне використання ресурсів.

Підприємствам необхідно вести облік свого прибутку відповідно до вимог законодавства, що дозволить запобігти можливим податковим перетворенням і зменшити витрати на сплату податків.

Згідно з останніми науковими дослідженнями, бухгалтерський облік прибутку дозволяє підприємствам формувати інформацію для внутрішньої та зовнішньої звітності про свої фінансові результати.

Отже, можна зробити висновок про те, що бухгалтерський облік прибутку є важливим інструментом фінансового управління підприємством та дозволяє зменшувати ризики податкових перевірок і оптимізувати податкові витрати.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз важливості бухгалтерського обліку прибутку як об'єкту оподаткування та проведення висвітлення фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

Результати дослідження. Розвиток вітчизняного бізнесу набуває особливої значущості, тому підприємства старанно планують свої дії з метою забезпечення ефективності господарської діяльності, а також показників ліквідності та фінансової стійкості [1].

Наукові дослідження [2] стверджують, що прибуток підприємства відображає різницю між надходженнями та витратами, і є одним з ключових показників ефективності діяльності підприємства.

В табл. 1,2 представлено оціночну характеристику підприємств України, розглянувши формування їх фінансових результатів.

Таблиця 1

Динаміка формування фінансових результатів до оподаткування на підприємствах України за період 2019 – 2021 рр.

Роки	Усього				
	фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, тис. грн	підприємства, які одержали прибуток		підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис. грн.	підприємства, які одержали прибуток	фінансовий результат, тис. грн.
2019	613044035,5	74,0	869642104,6	26,0	256598069,1
2020	134734313,1	71,4	673978808,6	28,6	539244495,5
2021	1034012763,2	73,3	1266456317,8	26,7	232443554,6

Джерело: складено автором за даними [3]

Таблиця 2

Динаміка формування чистого прибутку (збитку) на підприємствах України за період 2019 – 2021 рр.

Роки	Усього				
	чистий прибуток (збиток), тис. грн	підприємства, які одержали прибуток		підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн. грн.	підприємства, які одержали прибуток	фінансовий результат, тис. грн.
2019	523779001,5	73,6	772019623,4	26,4	248240621,9
2020	68054905,5	71,0	599404728,4	29,0	531349822,9
2021	885276479,5	72,9	1117131352,8	27,1	231854873,3

Джерело: складено автором за даними [3]

Здійснений аналіз даних табл. 1,2 свідчить, що в цілому економіка України за 2019-2021 роки щодо створеного та чистого прибутку була

прибуткова. В цілому, якість результатів діяльності бізнесу в 2021 році свідчить, що 72,9 % підприємств одержали чистий прибуток (1117,1 млрд. грн. з врахуванням сплаченого податку на прибуток) і 27,1 % були збиткові (231,8 млрд. грн. чистого збитку).

За умови, що держава формуватиме податкові надходження до бюджету через збільшення податкового навантаження, це у свою чергу буде стимулювати розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності і, відповідно, відбуватиметься зменшення податків.

Щодо оподаткування прибутку, то в табл. 3 наведено дані надходження до бюджетів за рахунок податкових платежів із прибутку.

Таблиця 3

Податок на прибуток в структурі доходів бюджетів
за період 2019 – 2021 рр.

Бюджети	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Зміни показника	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	п.п.
Державний бюджет	107086	8,3	108695	7,9	147752	8,9	40666	0,6
Місцевий бюджет	10231	0,8	9777	0,7	16093	1,0	5862	0,2
Зведений бюджет	117317	9,1	118472	8,6	163845	9,9	46528	0,8

Джерело: складено автором за даними [4]

Аналізуючи рівень податку на прибуток у структурі доходів бюджетів, слід відзначити позитивну тенденцію його зростання як в абсолютному, так і відносному вимірах. За результатами дослідження було встановлено, що бухгалтерський облік прибутку є важливим компонентом планування фінансових ресурсів і оптимізації оподаткування.

Якщо облік не проводиться або виконується недостатньо точно, виникає ризик втрати контролю над фінансовою діяльністю, що дуже шкідливо для стабільності та здоров'я підприємства. Важливо також враховувати, що правильний облік прибутку є необхідною умовою оптимального оподаткування. Завдяки точному розрахунку прибутку підприємства можна мінімізувати податкові ризики та зменшити витрати на сплату податків.

Загалом, своєчасний та точний облік прибутку – важливий елемент фінансового менеджменту підприємства, оскільки дозволяє не лише забезпечити ефективну фінансову стратегію, але й дає можливість

підприємству ефективно функціонувати та планувати свою діяльність на майбутнє.

Підприємства, які планують одержання прибутку в довгостроковій перспективі, повинні вести детальний облік свого прибутку, оскільки у такому випадку ефективне податкове управління та зниження збитків може ще більше сприяти розвитку бізнесу та забезпечити його успішний розвиток в майбутньому.

Для підприємств, що займаються мало-або середньооборотним бізнесом, дуже важливо вести облік прибутку, оскільки саме прибуток є основним джерелом фінансування бізнесу. Це стосується не тільки забезпечення поточного фінансування, але й інвестування в майбутнє та розширення діяльності.

Висновки. Отже, бухгалтерський облік прибутку є важливим елементом фінансової діяльності підприємства. Правильний облік прибутку дозволяє підприємствам зменшувати ризики податкових перевірок, зміцнювати стратегію оподаткування і підвищувати ефективність фінансового планування. Тому, керівництву підприємств слід надавати значну увагу належному бухгалтерському обліку прибутку для досягнення успіху в своїй діяльності.

Список використаних джерел

1. Костецький В. В. Сутнісно-теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2010. №4 (29). С. 135-145.
2. Гайдаржийська О. М., Бондаренко О. М., Івченко М. Ю. Порядок формування і використання прибутку підприємства в бухгалтерському обліку. *Наук. вісник Ужгородського нац. ун-ту*. 2018. Вип. 21, ч.1. С. 38-41
3. Статистичний збірник: «Бюджет України 2021». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

КОНСОЛІДОВАНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ: КРИТЕРІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ

Світлана ГОЛОВАЦЬКА, к.е.н., проф. кафедри обліку,
контролю, аналізу та оподаткування
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Актуальність проблеми. У сучасних умовах, коли зростає кількість та обсяги діяльності корпорацій і холдингів, виникає необхідність у формуванні консолідованої фінансової звітності для визначення фінансового стану та результативності діяльності групи підприємств. Проте існує нормативно-правове забезпечення консолідації фінансової звітності являється неузгодженим та недосконалим, що ставить під загрозу достовірність фінансових показників у зведених звітах групи підприємств. У зв'язку з цим, необхідно здійснювати удосконалення методичних та організаційних підходів щодо формування консолідованої фінансової звітності.

Консолідована фінансова звітність повинна бути складена відповідно до вимог національного та міжнародного законодавства та стандартів фінансової звітності, які встановлюють вимоги до формування консолідованої звітності, включаючи методики обліку та оцінки елементів звітності для всіх компаній, що входять до складу консолідованої групи.

Результати дослідження. НПСБО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" та НПСБО 2 "Консолідована фінансова звітність" містять вимоги до складання консолідованої фінансової звітності, які повинні відповідати міжнародним стандартам фінансової звітності. Згідно з цими положеннями, консолідована фінансова звітність повинна містити фінансові звіти всіх компаній-учасниць, у тому числі дочірніх підприємств, які підпорядковані юридичній особі, що контролює консолідовану групу. Крім того, консолідована фінансова звітність має бути складена у відповідності до встановлених методів та принципів, включаючи уніфікування внутрішніх окремих показників та забезпечення їх коректності.

МСБО 27 «Консолідована та окрема фінансова звітність» визначає консолідовану фінансову звітність як фінансову звітність групи, яка подається як звітність одного економічного господарюючого суб'єкта. Згідно з МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність» консолідовані фінансові звіти являють собою фінансову звітність групи, в якій активи, капітал, зобов'язання, доходи, витрати й потоки грошових коштів материнського підприємства і дочірніх підприємств

представлені як активи, капітал, зобов'язання, доходи, витрати й потоки грошових коштів єдиного суб'єкта економічної діяльності.

Отже, консолідована фінансова звітність є важливим інструментом для відображення фінансового стану і результатів діяльності групи підприємств, яка складає єдину економічну одиницю, та повинна відповідати вимогам національного та міжнародного законодавства та стандартів фінансової звітності.

Консолідована фінансова звітність включає показники фінансової звітності материнського підприємства й всіх дочірніх підприємств. При цьому, дочірнє підприємство являється контрольованим зі сторони материнського підприємства при наявності кількох умов:

1) материнське підприємство володіє владними повноваженнями по відношенню до дочірнього підприємства;

2) результати господарської діяльності дочірнього підприємства призводитимуть до безпосередніх змін в складі та вартості активів, власного капіталу, зобов'язань материнського підприємства;

3) материнське підприємство володіє фактичною можливістю для здійснення владних повноважень.

Під "владними повноваженнями" розуміються повноваження, обсяг яких дає можливість інвестору, як правило, одноосібно керувати найбільш значущими видами діяльності, що суттєво впливають на формування фінансового результату суб'єкта господарювання, який є об'єктом інвестицій. Для цього, встановлюється уповноважений орган управління, визначається фінансова, комерційна та інвестиційна політика, та здійснюється контроль за їх реалізацією.

Групою є група юридичних осіб, яка складається із підприємства, що контролює інші підприємства - материнське підприємство, і всіх підприємств, що ним контролюються - дочірніх підприємств.

Групи підприємств розподіляються на три категорії: малі, середні та великі. Малими групами є групи підприємств, показники річної консолідованої фінансової звітності яких відповідають принаймні двом з таких критеріїв:

- балансова вартість активів становить до 4 млн євро;
- чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг не перевищує 8 млн євро;
- середня кількість працюючих на протязі року становить не більше 50 осіб.

Для малих груп підприємств встановлюються спрощені вимоги до складання фінансової звітності. Зокрема, вони можуть складати скорочену фінансову звітність, а також скорочену звітність про фінансові результати.

Однак, малим групам підприємств також необхідно дотримуватися вимог по веденню бухгалтерського і податкового обліку та відповідати вимогам нормативних документів, пов'язаних зі складанням фінансової звітності та поданням її до відповідних органів влади.

Середніми групами підприємств вважаються групи, показники річної консолідованої фінансової звітності яких відповідають принаймні двом з таких критеріїв:

- чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг не перевищує 40 млн євро;
- середня кількість працюючих на протязі року становить не більше 250 осіб.

Середні групи підприємств мають більші вимоги до складання фінансової звітності, ніж малі групи. Вони повинні складати повну фінансову звітність та дотримуватися міжнародних стандартів фінансової звітності при підготовці консолідованої фінансової звітності. Середні групи також повинні дотримуватися вимог звітності щодо оподаткування та інших фінансових зобов'язань, що впливають з національного та міжнародного законодавства.

Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", вважаються великими групи підприємств, показники річної консолідованої фінансової звітності яких відповідають щонайменше двом з таких критеріїв:

- балансова вартість активів становить понад 20 млн євро;
- чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг перевищує 40 млн євро;
- середня кількість працюючих протягом року становить понад 250 осіб.

Ці критерії встановлені для визначення обсягу діяльності підприємств та їх розміру. Великі групи підприємств мають додаткові вимоги до складання фінансової звітності, включаючи консолідовану фінансову звітність. Вони повинні дотримуватися міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності і включати відповідні документи та звіти згідно з вимогами законодавства і нормативних документів.

Для того, щоб визначити відповідність критеріям, які встановлені у євро, використовується середній офіційний курс гривні за період.

У випадку, якщо на дату складання річної звітності група, у якій показники протягом двох років поспіль (звітний рік й рік, який передує звітному), не відповідають критеріям певної групи, до якої вона належить, вона повинна бути віднесена до групи, критеріям якої вона відповідає за результатами звітного періоду.

Малі й середні групи (окрім груп, які включають підприємства, що становлять суспільний інтерес) звільнені від обов'язкового складання консолідованої фінансової звітності.

Материнське підприємство не повинно подавати консолідовану фінансову звітність при наявності таких умов:

- 1) якщо воно являється дочірнім підприємством іншого підприємства;
- 2) власники неконтрольованої частки поінформовані про це та не заперечують;
- 3) якщо воно не являється емітентом цінних паперів;
- 4) якщо його материнське підприємство формує консолідовану фінансову звітність, що є загальнодоступною.

Таким чином, призначення консолідованої фінансової звітності полягає в тому, щоб переглянути зведені фінансові показники групи компаній як єдину економічну одиницю. Це дозволяє оцінити загальне фінансове становище та результати діяльності групи підприємств, а не окремих підприємств, що входять до складу консолідованої групи, в окремі періоди часу.

Крім того, проведення порівняльного аналізу всіх методик формування показників консолідованої фінансової звітності та виявлення важливості й доцільності їх використання в Україні дозволяє забезпечити достовірність та адекватність фінансової звітності у зведених звітах групи підприємств.

Підприємства мають здійснювати консолідацію фінансової звітності згідно з вимогами національного та міжнародного законодавства та нормативних документів, які визначають вимоги до складання консолідованої фінансової звітності та вимагають врахування спільної фінансової діяльності і економічної залежності між компаніями, що входять до складу консолідованої групи.

Список використаних джерел

1. International financial reporting standard 10 «Consolidated financial statements» [Electronic resource]. Mode of access: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2013/ifrs10.pdf>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» : Наказ Міністерства фінансів України від 27 черв. 2013 р. № 628. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13/print1362304905316381>.
3. Головацька С. І., Куцик П. О., Шевчук В. О. Консолідована фінансова звітність: генезис нормативно-правового регулювання в Україні. *Облік і фінанси*. 2018. № 4(82). С. 26-37

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ З ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ

Юрій ДЕНИСОВЕЦЬ – аспірант

Поліський національний університет, м. Житомир

Актуальність проблеми. В умовах децентралізації територіальних громад та їх бюджетів впровадження програмно-цільового планування є необхідною складовою ефективного фінансування соціально-економічних видатків на місцевому рівні.

Основним інструментом ефективного самодостатнього розвитку територіальних громад та проведення обґрунтованої бюджетної політики на рівні адміністративно-територіальних утворень є система бюджетних програм використання коштів.

До проблеми формування та організації бухгалтерського обліку господарських операцій бюджетних програм прикута увага багатьох науковців, таких як Бедринець М.Д. [1], Белец Ж. [2], Жадан О. [5], Здирко Н.Г. [3], Огійчук Є.В. [1], Парубчак П. [4], Русін В. [5] та інші.

Метою цієї розвідки є виявлення проблемних питань з організації бухгалтерського обліку господарських операцій бюджетних програм та розробка підходів до формування інформаційних ресурсів видатків бюджету в обліковому процесі.

Результати дослідження. Показники, що характеризують територіальні громади Житомирської області наведені в табл. 1.

За даними таблиці 1 Житомирська область представлена 66 територіальними громадами, з них міських 12, селищних 22, сільських 32, 1668 населеними пунктами, де проживає 1,2 млн осіб. В 28 територіальних громадах області проживає тільки сільське населення.

Динаміка та структура фінансування функціонування територіальних громад Житомирської області наведена на рис. 1; 2.

Законодавче регулювання оцінювання ефективності видатків місцевих бюджетів в Україні було розпочате у 1990 році з прийняттям Закону УРСР «Про бюджетну систему Української РСР». У 1995 році Закон був викладений в новій редакції як Закон України «Про бюджетну систему України». Закон поділяв видатки як витрати на поточні (фінансування мережі підприємств, установ, організацій і органів та заходів соціального захисту населення) і розвитку (фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності, пов'язаної з розширенням відтворенням).

Таблиця 1

Характеристика територіальних громад Житомирської області

Райони	Кількість громад				Населених пунктів	Населення		
	всього	в тому числі				всього	в тому числі	
		міські	селищні	сільські			міське	сільське
Бердичівський	10	2	3	5	162	159164	96741	62423
Житомирський	31	4	12	5	684	613311	384388	228923
Коростенський	13	4	4	5	529	255480	137613	117867
Звягельський	12	2	3	7	293	167540	92385	75155
Разом	66	12	22	32	1668	1195495	711127	484368

Джерело: узагальнено автором за Атласом адміністративно-територіального устрою Житомирської області у 2021 році (<https://oda.zht.gov.ua/news/zhytomyrsk-oblderzhadministratsiya-prezentuye-atlas-administratyvno-terytorialnogo-ustroyu-oblasti-u-2021-rotsi/>)

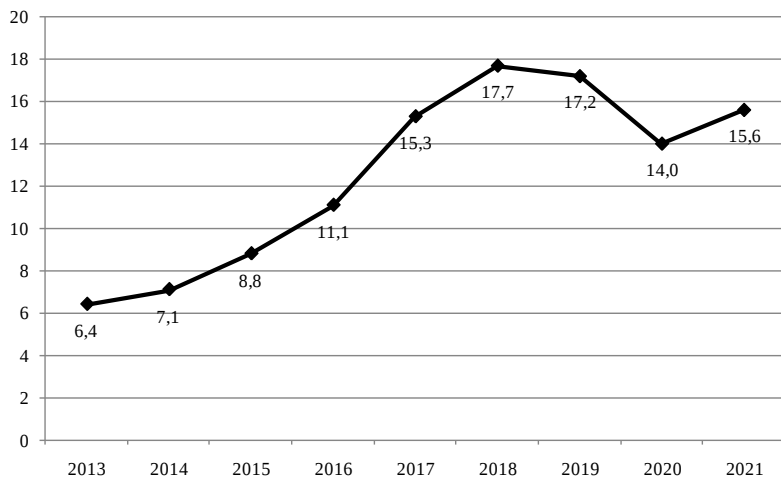

Рис. 1 Динаміка фінансування видатків місцевих бюджетів на функціонування територіальних громад Житомирської області, млрд грн

Джерело: узагальнено автором за <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

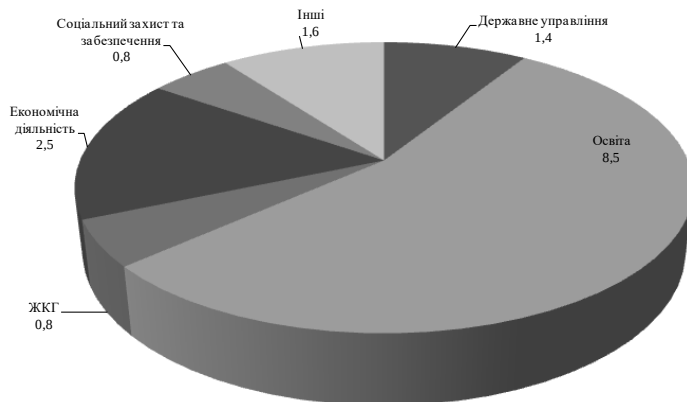

Рис. 2. Структура видатків місцевих бюджетів на функціонування територіальних громад Житомирської області в 2021 році, млрд грн

Джерело: узагальнено автором за <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

Цей Закон втратив чинність з прийняттям у 2001 році Бюджетного кодексу України, який почав діяти з 01 січня 2002 року.

Для управління видатками бюджетів Бюджетний кодекс України визнав принципи: єдності, повноти, достовірності, гласності, наочності і самостійності. В системі контролю видатків принцип достовірності передбачав використання науково-обґрунтованих нормативів, гласності – висвітлення в засобах масової інформації, наочності – відображення з використанням засобів максимальної інформативності.

З 01 січня 2011 року набрав чинності новий Бюджетний кодекс України, який діє по даний час, де дано визначення термінів, які регулюють використання ресурсів в бюджетному процесі. Інструментами ефективного управління бюджетними коштами визнано програмно-цільовий метод у бюджетному процесі, бюджетна програма та паспорт бюджетної програми.

В Бюджетному кодексі України процес управління використання ресурсів ґрунтується на більш розширеній системі принципів, в порівнянні із попередньою законодавчою базою, а саме: єдності; збалансованості; самостійності; повноти; обґрунтованості; ефективності і результативності; субсидіарності; цільового використання бюджетних коштів; справедливості і неупередженості; публічності та прозорості.

При цьому, програмно-цільовий метод виступає основою

управління бюджетними коштами, забезпечення досягнення визначених результатів та застосовує оцінювання ефективності використання бюджетних коштів.

Бюджетна програма складається із сукупності заходів, які спрямовуються на досягнення мети, завдань і результату використання бюджетних коштів.

Паспорт бюджетної програми формує мету, завдання і напрями використання коштів, визначає відповідальних виконавців та результативні показники.

В системі бухгалтерського обліку процес господарювання територіальної громади є його предметом, а бюджетна програма, з її паспортом, як те що забезпечує її функціонування, є об'єктом.

Сучасна система бухгалтерського обліку в бюджетних установах не забезпечує транспарентність бюджетних програм в частині розкриття інформації про ефективність використання бюджетних коштів за центрами відповідальності.

Рахунок 80 «Витрати на виконання бюджетних програм» призначено для обліку й узагальнення інформації про витрати, пов'язані із виконанням суб'єктом державного сектору своїх повноважень в цілому за бюджетом громади [6].

За дебетом цього рахунку відображаються суми визнаних витрат, пов'язаних із виконанням бюджетних програм, а за кредитом – суми коштів, які надійшли на відновлення витрат, і списання їх в порядку закриття на фінансовий результат виконання кошторису (бюджету) [6].

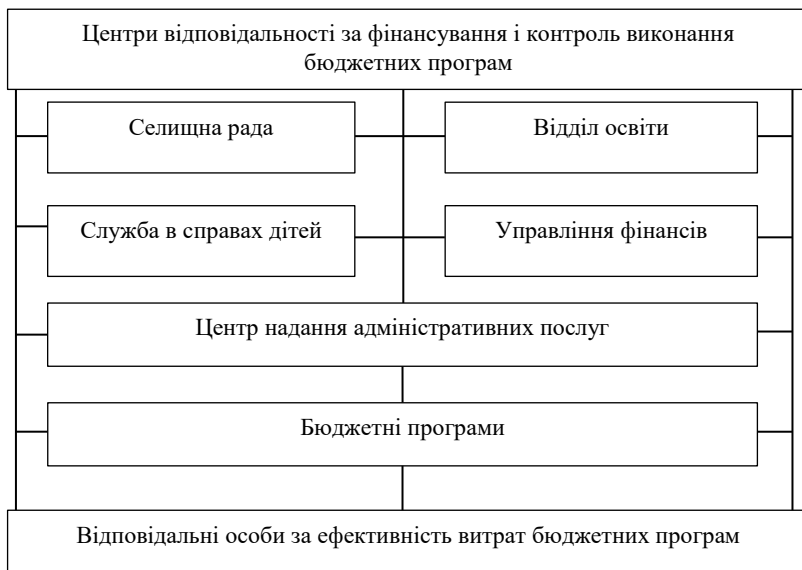
Господарські операції на рахунку групуються в розрізі 4 видів субрахунків: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; матеріальні витрати; амортизація.

Розкриття інформації про витрати кожної бюджетної програми, її результативні показники та за центрами відповідальності рахунок 80 «Витрати на виконання бюджетних програм» не передбачає. Тому, одержана інформація щодо витрат бюджетних програм не має зв'язку з їх паспортами, центрами фінансування і відповідальними особами.

Методика формування системи центрів відповідальності на прикладі видатків бюджету Новоуївинської селищної територіальної громади наведена на рис. 3.

За таких умов будуть в повній мірі використані основні положення програмно-цільового методу управління бюджетними коштами.

Бюджетні програми в контексті управлінського обліку необхідно розглядати як центри відповідальності за витрати та їх результати.

*Рис. 3. Центри відповідальності за видатки бюджету
Новогулявинської селищної територіальної громади*

Джерело: узагальнено автором за <https://novogyvynskemiskrada.gov.ua/>

Виходячи з цього бюджетні програми виконують різні функції і мають відповідні назви, а щодо центрів відповідальності, то вони можуть трактуватися як результативні центри.

Використання такого підходу в побудові системи бухгалтерського і управлінського обліку дозволить оперативно визначати ефективність управління коштами територіальних громад та встановлювати відповідальність за економічні і соціальні результати реалізації бюджетних програм.

Список використаних джерел

1. Бедринець М.Д., Огійчук Є.В. Оцінка виконання бюджетних програм в Україні за 2016–2020 роки. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/881/844>
2. Белец Ж. Механізм застосування аудиту ефективності як складової програмно-цільового методу формування бюджету.

Державне управління та місцеве самоврядування. 2014. Вип. 1(20). С. 116–124.

3. Здирко Н.Г. Проблемні аспекти аудиту ефективності виконання бюджетних програм. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. Випуск 12. С. 13–19.

4. Парубчак П. Формування та реалізація державної соціально-економічної політики щодо виконання бюджетних програм суспільних гарантій на сучасному етапі. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2021. № 1(67). С. 37–41.

5. Русін В., Жадан О. Удосконалення казначейського контролю за здійсненням бюджетних видатків. *Світ фінансів*. 2022. № 4(73). С. 56–67.

6. Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. Наказ Міністерства фінансів України 29.12.2015 № 1219.

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У ПОПЕРЕДЖЕННІ ФАКТІВ ПРИХОВУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ОПОДАТКУВАННЯ

Ольга ДМИТРЕНКО – к.е.н., доцент
Поліський національний університет, м. Житомир

Актуальність проблеми. Приховування об'єктів оподаткування суб'єктами господарювання призводить до великих втрат бюджету, порушень законодавства та незаконних дій з боку як власне підприємств, так і їх окремих співробітників. Розуміння компаніями ризиків, пов'язаних з приховуванням об'єктів оподаткування, та розробка ефективних стратегій їх попередження є необхідними завданнями для забезпечення фінансової стійкості та дотримання вимог законодавства. Внутрішній аудит є важливим інструментом попередження таких порушень та забезпечення дотримання внутрішньої та зовнішньої регуляторної документації.

Мета дослідження. Метою роботи є обґрунтування впливу внутрішнього аудиту на ефективність системи контролю суб'єктів господарювання та зменшення ризиків порушень податкового законодавства, а також аналіз методів і підходів, що використовуються внутрішнім аудитом для виявлення фактів приховування об'єктів оподаткування.

Результати дослідження. Виявлення недобросовісних дій та фінансового шахрайства з боку працівників на підприємствах має серйозні наслідки, зокрема може підірвати довіру зацікавлених сторін і потенційних клієнтів компанії. Запобігання та попередження таких дій належить до компетенції керівництва і забезпечується шляхом впровадження та постійної роботи ефективних систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю, зокрема внутрішнього аудиту.

Внутрішній аудит, як діяльність з надання об'єктивних і незалежних оцінок діяльності та контролю внутрішньої системи управління підприємства, орієнтований на виявлення потенційних ризиків, помилок та недоліків у функціонуванні системи управління, фінансових процесів, операційних процедур і внутрішнього контролю. Він спрямований на ідентифікацію слабких місць, неефективних практик, ймовірності виникнення шахрайства і способів управління пов'язаними з ним ризиками [1], а також можливостей для забезпечення зростання компанії та гарантування безпеки бізнесу.

Під час перевірок, аудитори повинні виявити відхилення, які значно спотворюють звітність в цілому. Відхилення в бухгалтерській

звітності можуть бути суттєвими або несуттєвими, навмисними або ненавмисними. Суттєві відхилення – це ті, які можуть вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Як правило, внутрішній аудит використовує вибірковий метод перевірки, тому існує ймовірність, що окремі помилки у звітності можуть бути невиявлені. Проте, будь-яка підозра стосовно можливих неточностей або невідповідностей в записах, що розглядаються аудитором, змушує його розширити процедури дослідження, щоб усунути сумніви або підтвердити підозру [2].

Порушення в облікових записах можна розділити на дві категорії: помилки і шахрайство. І якщо помилка є ненавмисним викривленням, вплив якої на показники звітності та рішення користувачів може бути не таким суттєвим, або ж його можна нівелювати, зробивши правки, то шахрайство як свідомі і навмисні, протиправні дії з фальсифікації даних має більш пагубні наслідки.

Відповідно до звіту Асоціації сертифікованих спеціалістів по розслідуванню шахрайств (ACFE) у 2022 році найбільш поширеними визначено три основні категорії професійного шахрайства: привласнення активів, корупція та шахрайство з фінансовою звітністю. Найбільш поширеним є незаконне привласнення активів (86% випадків), коли співробітник краде або зловживає ресурсами роботодавця. Однак ці схеми, як правило, призводять до найменших збитків у розмірі 100 000 доларів США в середньому за випадок. На противагу цьому, схеми шахрайства з фінансовою звітністю є найменш поширеними (9% випадків), але вони призводять до найбільших збитків для компаній (593 000 доларів США в середньому за випадок). Корупція, яка включає такі правопорушення, як хабарництво, конфлікт інтересів і вимагання, займає середню позицію як за частотою, так і за втратами (50% випадків, які призводять до середнього збитку в 150 000 доларів США за випадок) [3].

Внутрішній аудит повинен визначати, де існує ризик шахрайства в бізнесі, і реагувати належним чином, перевіряючи контроль у цій ділянці, оцінюючи ймовірність виникнення шахрайства та як організація управляє ризиком шахрайства шляхом оцінки ризиків та планування аудиту. Втім, запобігання шахрайству в бізнесі не є прямим обов'язком внутрішнього аудиту. Внутрішні аудитори несуть відповідальність за виявлення і обґрунтування шахрайства або помилки. Відповідати за фактом шахрайства або помилки мають винні особи і керівництво підприємства [4].

Існують різноманітні види і способи приховування об'єктів оподаткування як різновиду шахрайства на підприємствах, які можуть

бути використані з метою зниження податкових платежів або ухилення від сплати податків. До найпоширеніших з них належать:

➤ Розміщення активів у офшорних зонах. Підприємства можуть використовувати офшорні компанії або банківські рахунки в країнах з низькими податковими ставками для перенесення прибутку та активів, що дозволяє уникнути оподаткування.

➤ Фіктивні угоди. Підприємства можуть укладати угоди з фіктивними контрагентами або завищувати вартість угод для штучного зниження прибутку та податкових зобов'язань.

➤ Використання податкових розривів. Деякі підприємства можуть використовувати законні податкові розриви та виключення з метою зниження своїх податкових зобов'язань. Проте, у деяких випадках, це може бути несумісним з податковим законодавством та розцінене як зловживання.

➤ Недекларування доходів. Підприємства можуть приховувати або не декларувати певні види доходів, що веде до ухилення від сплати податків.

➤ Ведення подвійного обліку, коли підприємство показує одні дані в своїй внутрішній звітності та інші - у звітах для податкової служби. Це може призвести до заниження звітного прибутку та зменшення оподатковуваного доходу.

Існує багато різних методичних підходів та процедур, які використовуються внутрішнім аудитом для виявлення фактів приховування об'єктів оподаткування. До основних з них належать:

1. *Вивчення фінансової та іншої бухгалтерської звітності і документації.* Внутрішній аудит перевіряє фінансові звіти, проводить перевірку документів, що підтверджують факти оподаткування, такі як податкові декларації, податкові розрахунки, податкові повідомлення та інші відповідні документи, що стосуються оподаткування. Це допомагає перевірити відповідність декларованих сум податків фактичним даним та дозволяє виявити можливі недоліки, помилки або недостовірну інформацію, що може вказувати на приховування об'єктів оподаткування. Також внутрішній аудит перевіряє, чи відповідає звітність підприємства вимогам податкового законодавства. Це передбачає перевірку наявності та правильного застосування податкових правил та регуляцій.

2. *Перевірка облікових записів щодо відображення операцій з нарахування та сплати податків.* Внутрішній аудит перевіряє облікові записи підприємства з метою виявлення можливих відхилень, аномалій або незвичайних патернів, які можуть вказувати на приховування об'єктів оподаткування, а саме: перевірку правильності

проведення операцій, контроль за нарахуванням та сплатою податків, аналіз руху товарів або послуг, а також інші релевантні облікові записи.

3. *Аналітичні методи.* Внутрішній аудит використовує аналітичні методи для порівняння фінансових показників, виявлення нетипових змін у фінансових даних та встановлення неузгодженостей, які можуть вказувати на можливе приховування об'єктів оподаткування.

4. *Аудиторські перевірки.* Внутрішній аудит здійснює фізичну перевірку активів, перевірку облікових записів та розрахунків, перевірку джерел та розрахунків податків, щоб виявити можливі ознаки приховування об'єктів оподаткування.

5. *Виявлення та аналіз податкових ризиків.* Внутрішній аудит оцінює ризики, пов'язані з оподаткуванням, і виявляє потенційні прогалини або слабкі місця в системі їх контролю.

6. *Оцінка системи внутрішнього контролю.* Внутрішній аудит перевіряє систему внутрішнього контролю, яка забезпечує правильну класифікацію, облік та звітність щодо оподаткування. Зокрема, здійснює перевірку процедур та систем обліку, які мають запобігати приховуванню об'єктів оподаткування, а також дотримання політики щодо оподаткування та тестування їх ефективності.

7. *Аналіз банківських операцій та фінансових транзакцій.* Внутрішній аудит аналізує банківські операції та фінансові транзакції підприємства, включаючи рух коштів, операції з розрахунками, фінансові інвестиції та інші фінансові події. Це дозволяє виявити можливі неправомірні дії або спроби приховування об'єктів оподаткування.

8. *Оцінка інформаційних систем.* Внутрішній аудит оцінює інформаційні системи, включаючи системи обробки та зберігання фінансових даних, з метою виявлення потенційних проблем або недоліків. Така оцінка також включає перевірку доступу до даних, автоматизовані контрольні процедури, а також перевірку цілісності та достовірності інформації.

9. *Аналіз контрактів та договорів.* Внутрішній аудит аналізує контракти та договори, укладені підприємством, з метою виявлення можливих ознак приховування об'єктів оподаткування. Це включає перевірку умов оплати, структури операцій, контрагентів, реальності та обґрунтованості бізнес-операцій, що містяться у контрактах. Такі перевірки допомагають виявити потенційні недоречності, недоліки або неузгодженості, які можуть свідчити про намір приховати об'єкти оподаткування через некоректні контрактні умови.

10. *Проведення перевірки операційної діяльності.* Внутрішній аудит здійснює перевірку робочих процесів, складського обліку, продажів та закупівель, контроль активів та інших ключових аспектів діяльності підприємства.

Висновки. Ефективна організація діяльності служби внутрішнього забезпечує надійну гарантію уникнення непідтверджених та незаконних дій з боку працівників підприємства, а також неправильних та неефективних управлінських рішень у майбутньому. Внутрішній аудит здійснює оцінку системи контролю, виявляє слабкі місця та розробляє рекомендації щодо їх усунення або покращення, аналізує незвичні та підозрілі транзакції, що можуть свідчити про шахрайство або приховування об'єктів оподаткування. Здійснюючи постійний моніторинг фінансової звітності та проводячи детальні перевірки внутрішній аудит сприяє збереженню репутації компанії, зменшенню фінансових втрат та конфлікту інтересів в компанії, цим самим покращуючи довіру стейкхолдерів та сприяючи відповідальному підходу до ведення бізнесу.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (Стандарти). Редакція 2017 року. URL: <https://www.theiia.org/globalassets/site/standards/mandatory-guidance/ippf/2017/ippf-standards-2017-ukrainian.pdf>
2. Гуцаленко Л. В., Попик Т. О. Помилки та шахрайства в аудиторській практиці. *Ефективна економіка*. 2017. №3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5470>
3. Occupational Fraud 2022: A Report to the nations. ACFE. URL: <https://acfepublic.s3.us-west-2.amazonaws.com/2022+Report+to+the+Nations.pdf>
4. Шахрайство та внутрішній аудит: Позиційний документ IBA. URL: <https://www.theiia.org/globalassets/documents/resources/fraud-and-internal-audit-assurance-over-fraud-controls-fundamental-to-success-april-2019/fraud-and-internal-audit-ukrainian.pdf>

ВИМОГИ МСБО 1 ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОТОЧНИХ АКТИВІВ І ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Світлана ЗУБІЛЕВИЧ – к.е.н., професор
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Актуальність проблеми. Війна знизила кредитну активність банків України і обумовила необхідність зміни підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників, оскільки змінилися склад і суттєвість впливу ризиків на діяльність підприємств.

Більшість досліджень з питань обліково-аналітичного забезпечення кредитоспроможності, проведених в мирний час, стосуються всебічного аналізу існуючих методик оцінки кредитоспроможності позичальника. До таких досліджень відносяться праці Виговського В.Г. [1,2], Овчелупової О.М. [3], Островської Н.С. [4] та інших вітчизняних учених.

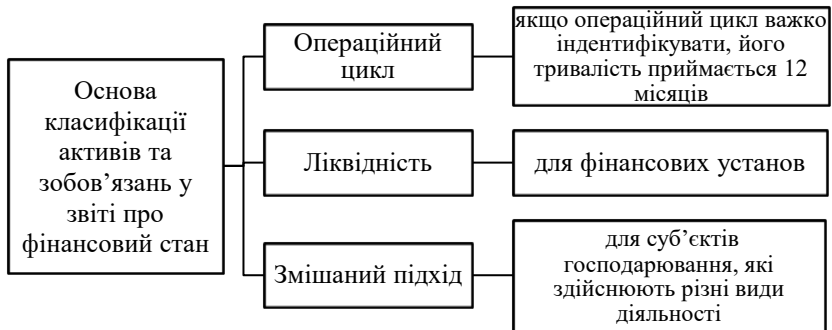
Однак питанням обліково-інформаційного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника приділяється недостатньо уваги. Так, авторами згадується неповнота та недостовірність джерел інформації, якою володіють банки. Водночас питання якості такого основного джерела інформації про позичальника, як його фінансова звітність, залишилися за межами досліджень, хоча формування системи кількісних та якісних показників оцінювання кредитоспроможності позичальника без неї неможливе.

Мета дослідження – здійснити аналіз вимог МСБО 1 до класифікації активів та зобов'язань підприємств у звіті про фінансовий стан з урахуванням останніх змін, що набирають чинності з 1 січня 2024 року, та їх вплив на якість інформаційного забезпечення аналізу кредитоспроможності.

Результати дослідження. Українські підприємства, які обов'язково або добровільно використовують МСФЗ для складання своєї фінансової звітності, повинні дотримуватися вимог МСБО 1 [5]. Саме цей стандарт містить принципи підходи до форматів фінансових звітів, складу і структури приміток. Наразі законодавство України вимагає подання фінансової звітності за МСФЗ в єдиному електронному форматі (UA МСФЗ XBRL) [6], який базується на усіх МСФЗ, в тому числі МСБО 1. Однак до поточного року більшість підприємств оприлюднювало свої фінансові звіти, використовуючи

типові форми, наведені у додатку до НП(С)БО 1 «Подання фінансової звітності» [7]. Тепер керівництву підприємств доведеться уважно ознайомитися з вимогами МСБО 1, щоб прийняти рішення про використання найбільш доречного підходу серед тих, які пропонує цей стандарт.

Зокрема, слід звернути увагу на подання звіту про фінансовий стан, адже більшість методик оцінювання кредитоспроможності базуються на розрахунку низки фінансових коефіцієнтів на підставі фінансової звітності позичальника. Джерелом інформації для визначення ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості є звіт про фінансовий стан. МСБО 1 для потреб користувачів пропонує три підходи до класифікації активів та зобов'язань, які слід використати при поданні цього звіту (рис. 1).

*Рис. 1. Альтернативи класифікації статей активів та зобов'язань у звіті про фінансовий стан за МСБО 1**

*Складено автором на підставі [5, пункти 60-76]

Підприємства України (крім фінансових установ) використовують перший підхід, розмежовуючи поточні та непоточні активи і зобов'язання. В першу чергу така інформація корисна для оцінки поточної ліквідності підприємства. Вона повинна доповнюватися примітками, де розкриваються очікувані дати реалізації активів та зобов'язань як фінансових, так і нефінансових [5, пункт 65].

МСБО 1 враховує принцип обачності під час опису вимог до поточних активів, які формують чисельник коефіцієнта покриття, та поточних зобов'язань, які включаються до знаменника. В першому випадку мова йде про «не завищення», в другому – «не заниження» (табл.1).

Таблиця 1

Критерії віднесення активів та зобов'язань до поточних*

Поточні активи		Поточні зобов'язання	
1	Будуть реалізовані або продані чи спожиті у звичайному операційному циклі	1	Мають бути погашені в ході звичайного операційного циклу
2	Утримуються в основному з метою продажу	2	Утримуються в основному з метою продажу
3	Мають бути реалізовані протягом 12 місяців після звітного періоду	3	Підлягають погашенню протягом 12 місяців після звітного періоду
4	Грошові кошти чи еквіваленти грошових коштів (як визначено МСБО 7) за відсутності обмежень щодо обміну чи використання їх для погашення зобов'язання принаймні протягом 12 місяців після звітного періоду	4	За якими на дату звітності відсутнє право відстрочити їх погашення принаймні на 12 місяців

*Складено автором на підставі [5, пункти 66 та 69]

Зміни до МСБО 1, чинні з 1 січня 2024 року, виключили вимогу про те, що право на відстрочення погашення зобов'язання має бути безумовним [8, 9]. Ці зміни уточнюють, що зобов'язання класифікуються як поточні/непоточні відповідно до наявності у підприємства на дату звітності прав відстрочити їх погашення принаймні на 12 місяців. Якщо таке право наявне, то зобов'язання відносяться до непоточних, у протилежному випадку перекласифікація зобов'язань з поточних у непоточні заборонена. При цьому оцінка керівництвом імовірності того, що воно скористається цим правом у майбутньому, не впливає на класифікацію зобов'язань. Коментуючи ці зміни, експерти зазначають, що реструктуризація боргу є складним процесом, тому й потребувала додаткових роз'яснень [8].

Як правило, право відкласти погашення зобов'язання виникає тільки у разі, якщо підприємство на дату звітності виконує усі умови (ковенанти), передбачені кредитною угодою. Якщо умову договору порушено до дати звітності чи на цю дату, зобов'язання вважається поточним. Така класифікація зобов'язання не змінюється навіть за відмови кредитора від дотримання умов протягом періоду підготовки

фінансової звітності до випуску. Однак якщо умову кредитного договору порушено вже після звітної дати, то зобов'язання на дату звітності розглядається як непоточне.

Таким чином, внесені до МСБО 1 зміни збільшили перелік подій, які за МСБО 10 «Події після звітного періоду» не ведуть до коригування фінансової звітності (табл. 2).

Таблиця 2

Події після звітного періоду, які не коригують класифікацію зобов'язань на дату звітності

Опис події після звітного періоду	Вплив на класифікацію зобов'язань у фінансовій звітності
Рефінансування на довгостроковій основі поточного зобов'язання	Не впливає
Ліквідація порушення довгострокової угоди про позику, класифікованої як поточна	Не впливає
Надання позикодавцем пільгового періоду для ліквідації порушення довгострокової угоди про позику, класифікованої як поточна	Не впливає
Погашення непоточного зобов'язання	Не впливає

*Складено автором на підставі [5, пункт 76]

Водночас уточнені вимоги до класифікації конвертованих боргових інструментів (рис. 2).

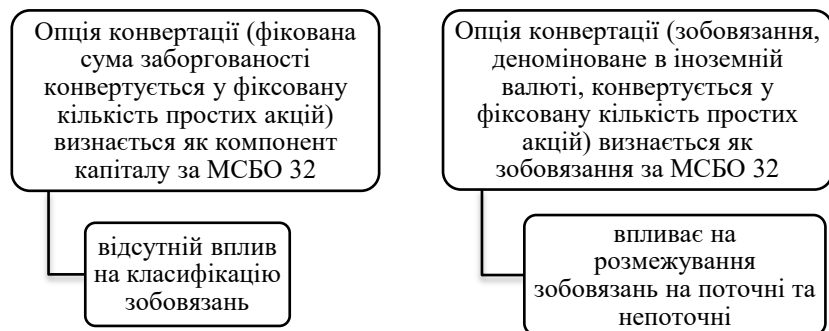

Рис. 2. Вплив на класифікацію на поточні та непоточні зобов'язання умов конвертації боргових інструментів*

*Складено автором на підставі [8, 9]

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Внесені Радою з МСБО поправки уточнюють, а не змінюють існуючі вимоги. Вони можуть призвести до того, що підприємства перекласифікують деякі зобов'язання з поточних у непоточні, і навпаки; це може вплинути на кредитні умови підприємства. Однак провести аналіз такого впливу буде можливо після застосування цих поправок підприємствами.

Список використаних джерел

1. Виговський В.Г. Розвиток аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності суб'єктів господарювання. URL : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/387.pdf> (дата звернення: 14.05.2023).
2. Саух І. В., Виговський В. Г. Аналітичне забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7210> (дата звернення: 14.05.2023).
3. Овчелупова О.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника в системі фінансово-економічної безпеки комерційних банків : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н. Харків, 2021. 27 с. URL : https://radaecon.kname.edu.ua/images/Aref/aref_Ovchelupova.pdf (дата звернення: 13.05.2023).
4. Островська Н.С. Міжнародний досвід оцінки кредитоспроможності позичальників комерційними банками. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 2(25). С. 169-174.
5. МСБО 1 «Подання фінансової звітності». URL : <http://surl.li/halxt> (дата звернення: 13.05.2023).
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 06.05.23)
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затв. наказом МФУ від 07.02.2013 № 73. Ред. від 17.02.2023 №18. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 13.05.2023).
8. HKFRS / IFRS UPDATE 2023/01. Amendments to HKAS/IAS 1 – non-current liabilities with covenants. January 2023. BDO. 6 p.
9. Gabriela Kegalj. Classifying liabilities as current or non-current. URL: <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/11/classifying-liabilities-current-non-current-amendments-ias1.html> (дата звернення: 14.05.2023).

ОЦІНЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЮВАННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ОДЕРЖУВАЧІВ ПОЗИК КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

Віталій ЛІТВІНЧУК, аспірант
Олександр ПАНІЧУК, аспірант

Поліський національний університет, м. Житомир

Актуальність проблеми. Кредитування бізнесу банківськими установами є важливою передумовою формування його активів для здійснення господарської діяльності та розвитку національної економіки.

Водночас, кредитування підприємств корпоративного сектору пов'язано з високими ризиками. Основним інструментом управління ризиками кредитування для банківських установ є порівняння витрат на формування кредитних ресурсів і одержаних доходів від бізнесу через процентні ставки як ціни на користування позиковими ресурсами.

Процентна ставка на ресурси кредитування для бізнесу залежить від ціни на залучені кошти та від рівня ризику, який оцінюється станом кредитоспроможності позичальника.

Теоретичні аспекти та методичні підходи оцінювання кредитоспроможності бізнесу, як зі сторони позичальників, так і банківськими установами досліджуються в науковій літературі, викладаються в підручниках і навчальних посібниках для підготовки фахівців з бухгалтерського обліку і оподаткування, фінансів, економіки, аудиту та економічного і фінансового аналізу. З питань діагностики кредитоспроможності розроблені також практичні рекомендації як для суб'єктів господарювання, так і для банків.

Розвідки, щодо питань кредитоспроможності бізнесу здійснювали Забіяка В.В. [1], Кириченко С.О. [1], Шовкун І. [2] та інші.

Результати дослідження. Практичні підходи до оцінювання кредитоспроможності розроблені Національним банком України, банківськими установами у власних внутрішніх положеннях та в рекомендаціях галузевого характеру.

Проте, досі здійсненні розвідки не забезпечили єдиного підходу до оцінювання кредитоспроможності, який би створив надійний кредитний механізм щодо захисту банківських установ і бізнесу в процесі надання кредитів та їх використання.

Практичне застосування наявних рекомендацій щодо механізму кредитування на сьогодні теж характеризується високим рівнем ризику, про що свідчать показники відносин банківських установ в сфері кредитування корпоративного сектору в Україні (табл. 1; 2).

Таблиця 1

Динаміка кредитів наданих банківськими установами України
корпоративному сектору, млрд грн

Роки (на 01.01)	Всього	В тому числі			
		національна валюта		іноземна валюта	
		сума	%	сума	%
2018	892,9	465,8	52,2	427,1	47,8
2019	959,6	491,0	51,2	468,6	48,8
2020	847,3	462,3	54,6	384,9	45,4
2021	795,4	454,1	57,1	341,4	42,9
2022	835,7	535,7	64,1	293,8	35,9
2023	847,6	553,8	65,3	299,9	34,7
На 01.05. 2023	810,5	531,1	65,5	279,4	34,5

Джерело: узагальнено авторами за <https://bank.gov.ua/>

Таблиця 2

Динаміка непрацюючих кредитів наданих банківськими установами
України корпоративному сектору, млрд грн

Роки (на 01.01)	Всього		В тому числі			
			національна валюта		іноземна валюта	
	сума	частка, %	сума	частка, %	сума	частка, %
2018	500,3	56,0	265,3	57,0	235,0	55,0
2019	535,8	55,8	268,9	54,8	266,9	57,0
2020	456,1	53,8	247,4	53,5	208,7	54,2
2021	371,2	46,7	225,0	49,6	146,1	42,8
2022	301,7	36,1	215,0	40,1	86,6	28,9
2023	363,3	42,9	254,9	46,0	108,4	36,9
На 01.05. 2023	364,9	45,0	253,3	47,7	111,6	40,0

Джерело: узагальнено авторами за <https://bank.gov.ua/>

Нашою метою дослідження є розгляд питань, обґрунтування системи показників для оцінювання фінансового стану позичальників від бізнесу в процесі прийняття рішень щодо надання кредитів банківськими установами та визнання рівня кредитного ризику позичальника коштів в процесі виконання договірних умов.

Відносини позичальника коштів з банківською установою характеризуються його здатністю здійснювати розрахунки за всіма видами зобов'язань, які визначаються умовами договору.

Для регулювання проведення кредитних операцій в історичному аспекті банки використовували:

1. Положення НБУ «Про кредитування». Постанова Правління Національного банку України N 246 від 28 вересня 1995 року (втратило чинність від 15 квітня 2004 року).

2. Про невідкладні заходи щодо фінансового оздоровлення комерційних банків та відновлення їх ліквідності і платоспроможності. Постанова Правління Національного банку України N 40 від 25 лютого 1995 року (втратила чинність від 26 січня 1998 року).

3. Положення про порядок формування і розміри страхового фонду комерційних банків. Постанова Правління Національного банку України N 167 від 30 червня 1995 року (чинне по даний час).

4. Положення «Про порядок формування і використання резерву на можливі втрати за позиками комерційних банків». Постанова Правління Національного банку України N 20 від 31 січня 1996 року (втратило чинність від 29 вересня 1997 року).

5. Положення про порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за позиками комерційних банків. Постанова Правління Національного банку України N 323 від 29 вересня 1997 року (втратило чинність від 27 березня 2009 року).

6. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків. Постанова Правління Національного банку України від 06 липня 2000 року № 279 (втратило чинність від 31 грудня 2012 року).

7. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями. Постанова Правління Національного банку України № 23 від 25 січня 2012 року (втратило чинність від 03 січня 2017 року).

8. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Постанова Правління Національного банку України N 351 від 30 червня 2016 року (чинне по даний час).

Для оцінки фінансового стану боржників банки розробляють внутрішні положення, в яких визначаються оптимальні економічно-обґрунтовані значення показників для розрахунку кредитного ризику.

Банки визначають кредитний ризик з дотриманням відповідних принципів (рис. 1).

Рис. 1. Принципи визначення розміру кредитного ризику

Джерело: узагальнено авторами за <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>

Світова банківська система для оцінювання кредитоспроможності використовує різноманітні індивідуальні та інтегральні показники.

Для банківських установ України НБУ розробив окремі моделі розрахунку інтегральних показників кредитного ризику з врахуванням особливостей величини бізнесу (великі, середні і малі підприємства) та видів економічної діяльності.

Модель інтегрованого показника кредитоспроможності позичальника передбачає використання відповідних коефіцієнтів і фінансових показників.

Як приклад, для підприємств великого і середнього бізнесу галузі сільського, лісового та рибного господарства інтегральний показник кредитного ризику розраховується відповідно до моделі:

$$Z = 2,599 + 0,451 \times X_2 + 0,637 \times X_5 + 0,529 \times X_8 + 0,362 \times X_9 + 0,756 \times X_{11},$$

де Z – величина інтегрального показника кредитного ризику для підприємств великого і середнього бізнесу галузі сільського, лісового та рибного господарства; X_2 – величина показника загальної ліквідності, який розрахований за відношенням оборотних активів до поточних зобов'язань і забезпечень; X_5 – показник оборотності запасів, розрахований як відношення величини запасів до собівартості реалізованої продукції; X_8 – тривалість повного обороту

кредиторської заборгованості, розрахована як відношення поточної кредиторської заборгованості до собівартості реалізованої продукції; X_9 – рівень рентабельності операційної діяльності, розрахований як відношення фінансового результату від операційної діяльності до чистого доходу від реалізованої продукції; X_{11} – показник покриття богу чистим доходом, розрахований як відношення чистих короткострокових та довгострокових зобов'язань до чистого доходу від реалізованої продукції.

Аналізуючи систему показників моделі необхідно відмітити, що окремі з них не мають прямого відношення до формування кредитоспроможності підприємства. Пряме відношення до рівня кредитоспроможності з тісним зв'язком має тільки показник загальної ліквідності, який свідчить про величину наявних платіжних активів, якими можливо розраховуватися за зобов'язання підприємства.

Для якісного оцінювання кредитоспроможності підприємства необхідно належним чином обґрунтувати систему показників побудованих на функціональних і тісних кореляційних зв'язках між економічним станом бізнесу і його кредитним ризиком.

Отже, проведена в процесі дослідження оцінка стану оцінювання кредитоспроможності бізнесу шляхом розрахунку інтегрального показника виявила окремі проблеми у формуванні системи індикаторів та їх узагальнення за відповідними моделями. Кредитоспроможність підприємства – це комплекс передумов для отримання позики і спроможності її повернення відповідно до умов договору. Система індикаторів для діагностики кредитоспроможності позичальників повинна включати оціночні показники якісного стану платіжних активів, рівня автономії бізнесу і його самодостатності, рентабельності витрат від використаних ресурсів при створенні об'єктів діяльності та ефективності інвестиційного проекту об'єктів кредитування.

Список використаних джерел

1. Кириченко С.О., Забіяка В.В. Діагностика кредитоспроможності підприємства з метою підвищення стабільності діяльності. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2417/2337>
2. Шовкун І. Кредитоспроможність підприємств у контексті формування фінансових джерел відтворення переробної промисловості у регіонах України. *Вісник НБУ*. 2014. С. 54-61.

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ПРИБУТКУ ЯК ОБ'ЄКТА ОПОДАТКУВАННЯ В БІЗНЕСІ

Юлія МОРОЗ – д.е.н., професор
Поліський національний університет, м. Житомир

Актуальність проблеми. Прибуток є об'єктом бухгалтерського обліку та фінансової звітності, у величині якого зацікавлені всі стейкхолдери бізнесу: його власники і наймані працівники – у формуванні власних доходів, держава і територіальні громади - для виконання покладених на них функціональних завдань, покупці та постачальники - в сфері ціноутворення на одержані ресурси і створені об'єкти діяльності, пенсіонери - щодо формування коштів на виплату пенсій, банківські установи - у відносинах при наданні позик.

Стейкхолдери бізнесу мають протилежні інтереси по відношенню до створення і розподілу прибутку. Так, наймані працівники, держава, територіальні громади, пенсіонери через збільшення власних доходів створюють витрати та зменшують чистий прибуток, покупці зацікавлені у зменшенні цін, а постачальники – у збільшенні цін, що призводить до зменшення створеного прибутку. Для власників бізнесу прибуток є критерієм його привабливості, джерелом інвестування активів і виплати дивідендів. Банківським установам необхідний надійний і спроможний бізнес, який створює достатню величину чистого прибутку за рахунок одержаних позик.

В цих умовах, держава через Податковий кодекс України зобов'язує бізнес організовувати окремий облік за обліковою політикою для сплати податку на прибуток. Власники бізнесу, в свою чергу, формують свою облікову політику для оцінювання ефективності господарської діяльності.

Для визначення достовірності здійснення обліку прибутку як об'єкта оподаткування за державною обліковою політикою існує система податкового контролю.

Методологічні, організаційні та методичні питання податкового контролю в сфері оподаткування прибутку розглядали: Кувалдіна О.О. [1], Найденко О. Є. [2], Чудак Л. А. [3], Шматковська Т. О. [4] та інші.

Мета наших розвідок пов'язана з аналізом змісту і визначенням ролі податкового контролю в системі оподаткування прибутку.

Результати дослідження. Динаміка формування підприємствами України фінансового результату за його величиною відображена на рис. 1, структура одержаних збитків за видами підприємств – на рис. 2, а податок на прибуток у зведеному бюджеті – на рис. 3.

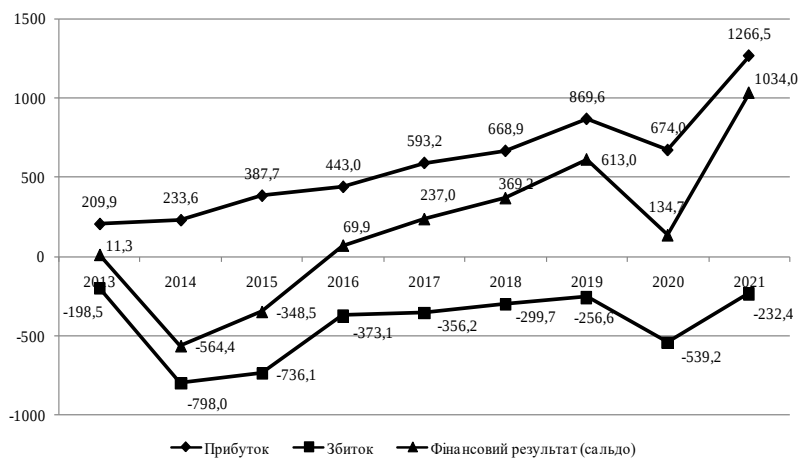

Рис. 1. Формування фінансового результату підприємствами України, млрд грн

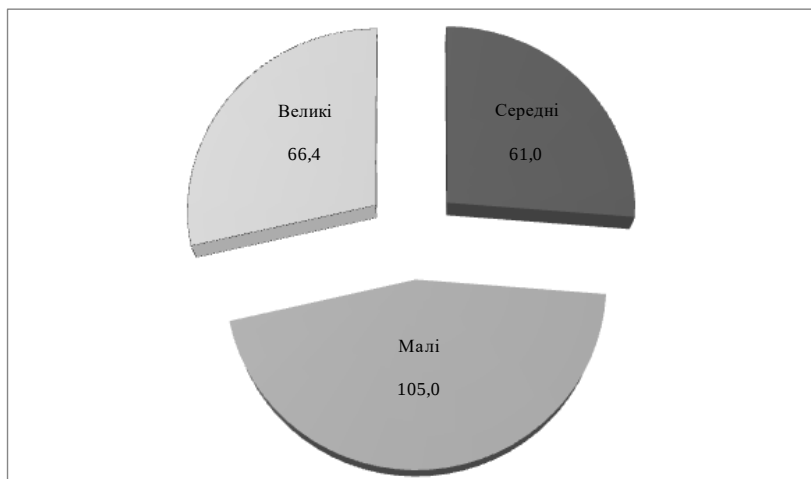

Рис. 2. Структура формування збитку за видами підприємств в Україні у 2021 році, млрд грн

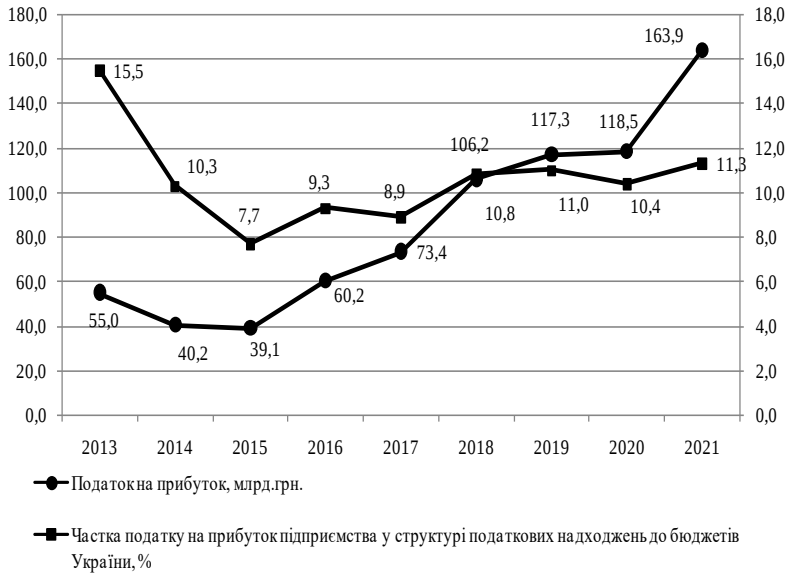

Рис. 3. Податок на прибуток підприємства у структурі податкових надходжень до бюджетів України

Економічна сутність прибутку як об'єкта оподаткування визнається у процесі порівняння доходів і витрат бізнесу за алгоритмом розрахунку у фінансовій звітності.

$$\text{ПОО} = \text{ДОП} - \text{ВРД},$$

де ПОО – прибуток бізнесу як об'єкт оподаткування, ДОП – чисті доходи, одержані підприємством від об'єктів діяльності, ВРД – вартість використаних ресурсів на об'єкти діяльності, що формували доходи.

Процес податкового контролю податку на прибуток забезпечується наступними способами.

1. Ведення обліку платників податків з метою створення умов для здійснення контролю дотримання податкового законодавства. На кожного платника податків формується облікова справа, яка складається з реєстраційної та звітної частини. Реєстраційний (обліковий) номер складається із значень для резидентів – 77 і нерезидентів – 88, порядкового номера (6 цифрових знаків) та контрольного розряду.

2. Перевірка дотримання законодавства щодо:

✓ визнання об'єкта оподаткування відповідно до облікової політики підприємства за його фінансовою звітністю або з врахуванням нормативних положень податкового законодавства. Платник податку має право прийняти рішення про формування прибутку як об'єкта оподаткування за показниками фінансової звітності, якщо його величина не перевищує 40 млн грн;

✓ не відображення окремих господарських операцій з одержаного доходу для формування прибутку;

✓ відображення господарських операцій з використання ресурсів і формування витрат, які не пов'язані з процесом створення об'єктів діяльності, на зменшення прибутку як об'єкта оподаткування;

✓ розрахунку створеного і оподатковуваного прибутку за інформаційними ресурсами рахунків бухгалтерського обліку: доходів, витрат і фінансових результатів;

✓ здійснення коригувань фінансового результату до оподаткування на різниці, що виникають між правилами оформлення господарських операцій за обліковою політикою платника податків та положеннями податкового законодавства.

3. Звірка показників величини створеного прибутку як об'єкта оподаткування, відображеної на рахунках бухгалтерського обліку, у фінансовій звітності та у податковій декларації.

4. Моніторинг контрольованих операцій щодо дотримання принципу «втягнутої руки». При цьому, здійснюється порівняльний аналіз цін покупців і постачальників, які по відношенню до платника податків є пов'язаними і непов'язаними особами.

Висновки. Податковий контроль прибутку як об'єкту оподаткування носить характер забезпечення – надходження податку на прибуток до бюджетів та попередження платників податку про необхідність правильності сплати податку на прибуток. Основу податкового контролю прибутку становлять правила законності, рівності, дотримання прав платників, гласності, відповідальності та захисту бізнесу.

Хоча спектр засобів податкового контролю прибутку налічує значну кількість інструментів, окремі його механізми, особливо щодо обґрунтування доходів і витрат та моніторингу процесу формування фінансових результатів, потребують удосконалення і нормативного супроводження.

Список використаних джерел

1. Кувалдіна О. О. Податковий розрив з податку на прибуток підприємств: чинники та оцінка. *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 60-63.
2. Найденко О. Є. Податковий контроль. Навчальний посібник. Харків: Харківський національний економічний університет, 2012. 224 с.
3. Чудак Л. А. Особливості організації і методики проведення документальної перевірки податку на прибуток. Електронний журнал «Ефективна економіка». №4. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/98.pdf
4. Шматковська Т. О. Оподаткування прибутку в Україні. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Вдосконалення фінансово-кредитного механізму забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору економіки, сільських територій та країн V-4». 2022. С. 54-56.

ДІДЖИТАЛ ДИЗАЙН В АУДИТІ

Марія НЕЖИВА – к.е.н., доцент

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

Актуальність проблеми. За останні роки цифрова трансформація зробила революцію в різних галузях, і сфера аудиту не є винятком. Поява цифрових інструментів і методів проектування дозволила аудиторам вдосконалити свої процеси, підвищити ефективність і результативність своєї роботи.

Метою є дослідження ролі діджитал дизайну та його вплив на аудит.

Результати дослідження. Діджитал дизайн охоплює ряд технологій і методологій, які полегшують візуалізацію, аналіз і передачу даних. Інтеграція цифрових інструментів проектування в процес аудиту дає кілька переваг. По-перше, це дозволяє аудиторам ефективніше обробляти великі обсяги даних. За допомогою інструментів цифрового проектування аудитори можуть аналізувати та інтерпретувати величезні масиви даних швидше, ніж за допомогою традиційних методів. Така ефективність дозволяє аудиторам зосередитися на більш важливих завданнях, таких як інтерпретація даних і прийняття рішень. По-друге, діджитал дизайн підвищує точність і надійність аудиторських процедур. Інструменти цифрового проектування також можуть забезпечити перевірку даних у режимі реального часу, гарантуючи, що аудитори працюють з точною інформацією протягом усього процесу аудиту. Ці переваги сприяють підвищенню якості аудиту та впевненості в результатах.

Застосування діджитал дизайну в процесі аудиту: інструменти діджитал дизайну знаходять застосування на різних етапах процесу аудиту, від планування до надання аудиторського висновку, звіту. На етапі планування аудитори можуть використовувати методи візуалізації даних, щоб отримати уявлення про бізнес-операції клієнта та визначити потенційні зони ризику. Інтерактивні інформаційні панелі та інструменти аналізу даних дозволяють аудиторам ефективно виконувати аналіз тенденцій, та здійснювати інші аналітичні процедури.

На етапі безпосереднього здійснення аудиту, інструменти цифрового проектування полегшують аналіз даних. Аудитори можуть використовувати програмне забезпечення для візуалізації даних для виявлення закономірностей і аномалій у фінансових операціях, що дозволяє їм виявляти потенційне шахрайство або помилку. Також

можна використовувати автоматизовані методи вибірки, що економить аудиторам значний час і зусилля.

Етап складання і надання аудиторського висновку отримує переваги від діджитал дизайну завдяки покращеній комунікації та представленню результатів аудиту. Аудитори можуть створювати інтерактивні звіти та візуалізації, які покращують розуміння та вплив їхніх висновків. Інфографіку, діаграми та графіки можна використовувати для представлення складної інформації в стислій та привабливій формі, що дозволяє зацікавленим сторонам швидко осягати ключові ідеї.

Незважаючи на те, що діджитал дизайн пропонує численні переваги аудиторській професії, існують проблеми, які аудитори повинні вирішити. Одним із важливих завдань є забезпечення безпеки та конфіденційності даних. Аудитори повинні впроваджувати надійні заходи кібербезпеки, щоб захистити конфіденційну інформацію клієнтів від несанкціонованого доступу або злому. Запровадження цифрових інструментів проектування вимагає від аудиторів навичок ефективного використання цих технологій. Безперервний професійний розвиток є важливими для того, щоб надати аудиторам необхідні навички для використання інструментів і методів цифрового проектування.

Застосування діджитал дизайну в процесі аудиту передбачає:

- оцінка та планування ризиків. За допомогою методів візуалізації даних аудитори можуть визначити тенденції у фінансових і операційних даних клієнта, що допомагає аудиторам визначати пріоритети своїх аудиторських процедур і зосереджуватися на областях, які становлять більший ризик;
- аналіз даних. Програмне забезпечення для аналізу даних можна використовувати для виявлення закономірностей, аномалій і відхилень від очікуваних норм, що дозволяє аудиторам виявляти потенційне шахрайство або порушення;
- вибірка та тестування. Діджитал дизайн дозволяє аудиторам виконувати автоматизовані процедури тестування, такі як тести узгодження або тести на відповідність, підвищуючи точність і послідовність;
- виявлення шахрайства та помилки. Візуалізуючи фінансові дані, аудитори можуть виявити закономірності, зв'язки та аномалії, які можуть вказувати на шахрайські дії. Крім того, інструменти цифрового проектування дозволяють аудиторам виконувати форензик. Ці можливості покращують здатність аудиторів ефективно виявляти та зменшувати ризики шахрайства;

- звітування та комунікація. Інфографіка, діаграми та графіки допомагають зацікавленим сторонам краще зрозуміти результати аудиту, ключові висновки та рекомендації.

Інструменти діджитал дизайну змінили аудиторську професію, запропонувавши аудиторам нові можливості для вдосконалення своїх процесів і надання більш цінної інформації. Діджитал дизайн відіграє важливу роль у покращенні ефективності, точності та комунікації протягом усього процесу аудиту. Діджитал дизайн відіграє вирішальну роль у сучасній аудиторській практиці, пропонуючи аудиторам низку інструментів і методів для підвищення ефективності та результативності. Ключові аспекти діджитал дизайну в аудиті: автоматизація та ефективність; візуалізація та аналіз даних; передові аналітичні методи; безперервний моніторинг і аудит; співпраця та віддалений аудит; безпека та конфіденційність даних.

Діджитал дизайн дає аудиторам можливість використовувати технології та аналітику даних для проведення більш ефективних і дієвих аудитів. Це дозволяє аудиторам отримати глибше розуміння, покращити оцінку ризиків, виявляти шахрайство та ефективніше повідомляти результати зацікавленим сторонам. Використовуючи діджитал дизайн у аудиторській практиці, аудитори можуть адаптуватися до бізнес-ландшафту, що розвивається, і надавати своїм клієнтам покращені послуги з надання впевненості.

Висновки. Діджитал дизайн став цінним активом у сфері аудиту, підвищуючи ефективність і результативність усього процесу аудиту. Використовуючи інструменти цифрового проектування, аудитори можуть точно аналізувати великі обсяги даних, автоматизувати повторювані завдання та ефективніше повідомляти результати аудиту. Однак аудитори повинні пам'ятати про такі проблеми, як безпека даних і необхідність постійного професійного розвитку. Застосування діджитал дизайну в аудиторській практиці може надати аудиторам можливість проводити аудити вищої якості, глибше розуміти та зрештою зміцнити довіру зацікавлених сторін до результатів аудиту фінансової звітності.

АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ В ОТГ

Олена РУСАК – к.е.н., доцент,
Поліський національний університет, м. Житомир

Актуальність проблеми. Важлива роль у формуванні ОТГ відведена аналітичним аспектам. Саме вони дозволяють визначити найсуттєвіші фінансові сторони формування бюджету, провести всебічну характеристику його наповнення та використання і, як наслідок, сприяють створенню належних умов для громад, розвитку їх територій, становленню інституту народовладдя. Однак тривалий характер сучасних ризиків, їх складність і непередбачуваність суттєво змінили вимоги до суб'єктів місцевого самоврядування, змушуючи до адаптації та невідкладних дій щодо збереження їх життєдіяльності. В режимі реального часу, саме аналітика здатна представляти порівняльні дані з виокремленням цінної інформації для прийняття управлінських рішень щодо формування бюджету ОТГ.

Метою дослідження є визначення ключових аналітичних аспектів формування бюджету в ОТГ, які б стали сприятливим фундаментом для координування даного процесу та відображали порівняльну характеристику фінансової сторони діяльності.

Результати дослідження. Першочерговим завданням впровадження процесу децентралізації було налагодження ефективної системи місцевого самоврядування, створення сприятливих умов для розвитку громад, забезпечення їх високоякісними, необхідними та доступними послугами. Такі зобов'язання вимагають ґрунтовної, зваженої аналітичної інформації, яка б відображала найбільш суттєві сторони фінансово-бюджетної діяльності, вказувала б на реальний стан речей та надавала б можливості проведення своєчасного аналізу основних фінансових показників.

На думку аналітиків, сучасний рівень формування бюджету має позитивний характер [1]. Однак таке твердження є достатньо абстрактним та не виправданим, зважаючи на високий рівень дисбалансу, який спостерігається в ОТГ тривалий період часу. Насамперед це пов'язано з військовими подіями та пандемією коронавірусної інфекції, що передувала їм. Вагомого впливу також має не досконала бюджетна та трансфертна політики держави.

Ключова роль щодо вирішення питання належного функціонування соціально-значущих галузей територіальних громад та наповнення Єдиного казначейського рахунку за для забезпечення оборонної сфери країни відведена місцевим бюджетам. Щорічний

приріст надходжень загального фонду місцевих бюджетів у 2019 р. становив 17 %, 20 р. – 12 %, 21 р. – 12 %, 22 р. – 14% (рис. 1). Помітним є зниження надходжень спеціальних фондів: -22 % у рік пандемії, -16 % у рік повномасштабного вторгнення росії.

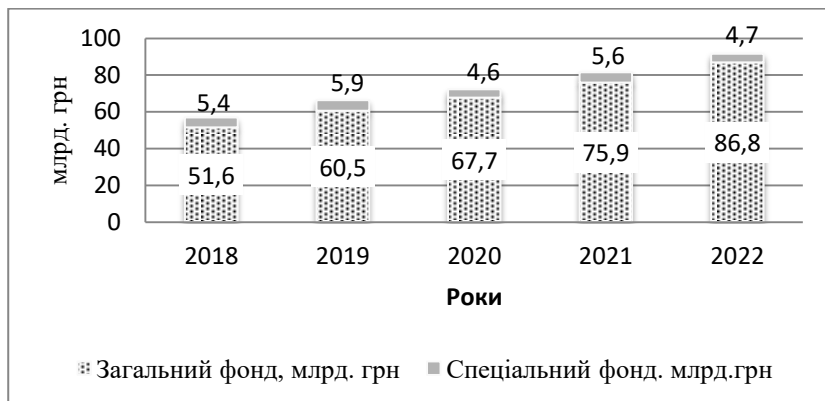

Рис. 1. Динаміка надходжень загального та спеціального фондів місцевих бюджетів

Джерело: узагальнено за даними [1].

Субвенції з держбюджету впродовж останніх років займають найбільшу питому вагу (близько 80 %) у загальній структурі трансфертів. Це вказує на низький рівень самостійності та високу залежність місцевих бюджетів від державної підтримки. Враховуючи цільовий характер фінансових надходжень, аналітика демонструє низький рівень автономності об'єднаних ОТГ.

Левову частку в трансфертах складають цільові трансферти (субвенції) - 83%, дотації же становлять лише 17%. Така нерівномірність свідчить про значну залежність місцевих бюджетів від державного уряду та низьку самостійність щодо розпоряджання коштами. Оскільки субвенції мають цільовий характер, це позбавляє місцеві бюджети можливості вільно розпоряджатися коштами та може обмежити їх потенціал для розвитку і виконання власних стратегій [1].

Аналізуючи динаміку основних надходжень місцевих бюджетів (рис. 2), варто відмітити високу питому вагу (близько 60 %) ПДФО та податку на прибуток, яка, починаючи з 2018 р., мала тенденцію до зростання. Дещо меншою (21 %) є частка місцевих податків та зборів, від початку 2020 р. позивними є обсяги акцизного збору та власні надходження бюджетних установ. Варто зауважити, що останні –

дають можливість закрити статтю витрат, пов'язаних з організацією та своєчасним наданням послуг бюджетними установами.

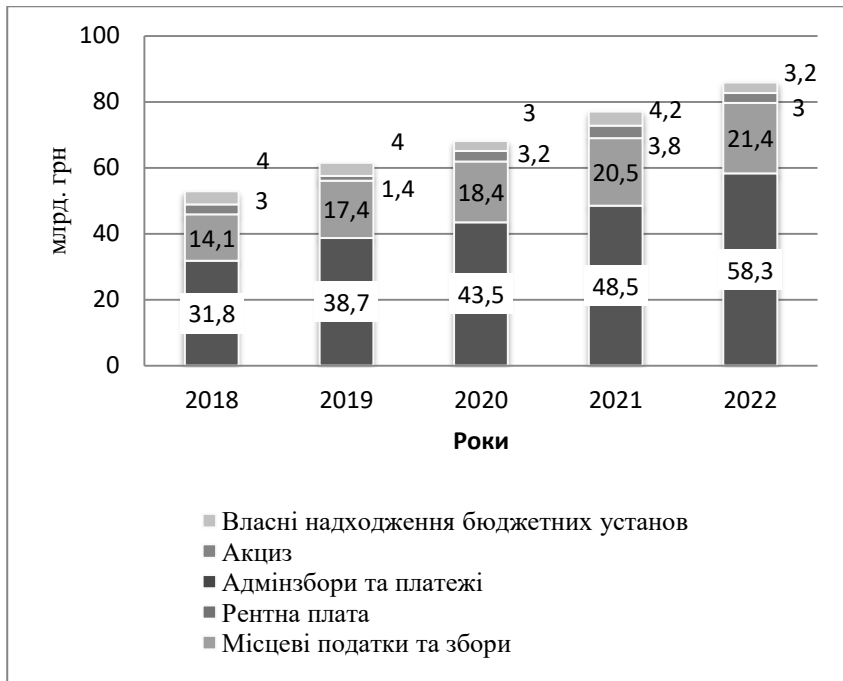

Рис. 2. Динаміка основних надходжень місцевих бюджетів, млрд. грн

Джерело: узагальнено за даними [1]

значними надходженнями від грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу.

Висновки. Формування бюджету в ОТГ залежить, з однієї сторони від адаптованості місцевих органів управління до внутрішніх та зовнішніх змін, з іншої – від низки фінансових індикаторів. До таких слід віднести: доходи на душу населення, рівень державної підтримки у формі дотацій та субвенцій, статті видатків та питомої ваги заробітної плати у загальному фонді. Агресивне вторгнення російських військ, наслідки пандемії та низка інших негативних

чинників дестабілізували процес розвитку ОТГ, пригальмували механізм ефективного формування їх бюджету.

Аналітичні дані показують, що надходження до місцевих бюджетів щорічно зростають, причому значну частку складають власні надходження, місцеві податки та збори. Це свідчить про новий формат роботи місцевих бюджетних установ, які стали більш ефективними та самодостатніми. Такі зміни забезпечують безперерйну діяльність, міцність та стійкість підприємницького середовища, а також дозволяють впроваджувати державний протекціонізм для підтримки громад. Це може допомогти підтримувати економічний розвиток регіонів та забезпечити їх майбутнє стабільністю та процвітанням.

Список використаних літературних джерел.

1. Аналіз виконання місцевих бюджетів за I квартал 2023 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16638>.
 2. Ключові аспекти бюджетного процесу 2021 року у територіальних громадах. URL: <https://hromady.org/17056-2/>.
 3. Довженко В. А., Русак О. П., Золотницька Ю. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення прогнозування і планування соціально-економічного розвитку територій. *Інвестиції: практика та досвід*. № 6 2021, С. 79 – 84. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.6.79.
 4. Русак О. П., Довженко В. А., Золотницька Ю. В. Статистико-аналітичні інструменти та аудит в публічній аналітиці. *Наукові перспективи*. 2021. Вип. 3(19). С. 205-217. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-3\(9\)-205-217](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-3(9)-205-217).
-

ЦЕНТРИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Наталія САВЧЕНКО – к.е.н. доцент

Роман САВЧЕНКО – к.е.н. доцент

Поліський національний університет, м. Житомир

Актуальність проблеми. Головна мета діяльності будь-якої банківської установи – одержання максимального розміру прибутку. Досягти цієї мети можна за умови створення ефективної системи управління. Глобальні зміни, що відбуваються як у світовій, так і вітчизняній економіці зумовлюють необхідність делегування повноважень при побудові системи управління, шляхом виокремлення центрів відповідальності.

Метою дослідження є характеристика центрів відповідальності як об'єктів системи управлінського обліку в комерційних банках.

Результати дослідження. Відповідно до Методичних рекомендацій [2], центри відповідальності відносяться до основних об'єктів управлінського обліку. Під центром відповідальності в комерційному банку слід розуміти будь-який підрозділ (відділ) установи, групу співробітників або навіть одну особу, в залежності від розміру та потреб банку, що надають банківські послуги або ж забезпечують безперерйність здійснення банківської діяльності.

Ідеальної схеми організації обліку за центрами відповідальності, яка була б універсальною та підходила для всіх без винятку суб'єктів господарювання, не існує, так як всі вони різні, і відповідальність за господарські операції також делегується по-різному. Унікальна організаційна структура, специфічний набір статей звітності, стиль керівництва в управлінні та особливості взаємодії відділів створюють значні труднощі та вимагають індивідуального підходу до побудови управлінського обліку за центрами відповідальності [1].

Класичними видами центрів відповідальності суб'єктів господарювання в системі управлінського обліку є: центри витрат, центри доходів, центри прибутку та центри рентабельності. Всі вони можуть мати місце при організації управлінського обліку в комерційних банках. Проте можливою є трансформація відповідальності керівників та співробітників структурних підрозділів із врахуванням специфіки діяльності банківської установи. Центри відповідальності в комерційному банку (таб. 1):

Таблиця 1

Центри відповідальності комерційного банку

№	Вид центру відповідальності	Характер відповідальності
1	Центр кредитування	Аналіз фінансового стану позичальника, форми забезпечення повернення кредиту, прийняття рішення щодо видачі кредиту/відхилення прохання, управління кредитним портфелем банку, оцінка ризикованості кредитних операцій
2	Центр обслуговування клієнтів	Залучення та консультативний супровід клієнтів банку, що включає послуги з: відкриття рахунків, прийом платежів від населення, здійснення грошових переказів, валюто обмінні операції, оформлення та обслуговування депозитів, видача та обслуговування кредитних карток, проведення ідентифікації клієнтів банку та фінансового моніторингу
3	Центр інвестиційного банкінгу	Надання фінансових консультацій щодо фінансових інструментів, проведення фінансових операцій, купівля-продаж цінних паперів, формування портфелів цінних паперів, пошук бізнес-партнерів, інформаційний супровід купівлі-продажу бізнесу, надання послуг по реструктуризації боргів, торгівля заборгованістю, залучення боргового капіталу
4	Центр ризик-управління	Оцінка та контроль, а також подальше управління ризиками, пов'язаними з фінансовою діяльністю комерційного банку
5	Центр технологічного розвитку	Вивчення технічних новинок з метою можливості використання в банківській діяльності; впровадження нових програмних продуктів, управління проектами технологічного розвитку, від планування до виконання, контроль за ресурсами та виконанням графіків проектів; забезпечення безпеки: кібербезпеки та захисту банку від потенційних загроз

Організація управлінського обліку на основі виокремлення центрів відповідальності в організаційній структурі комерційного банку дає змогу чітко розмежувати відповідальність керівників та співробітників структурних підрозділів в межах делегованих їм професійних повноважень. Керівники центрів відповідальності відповідають за ефективне управління своєю функціональною областю. Вони планують та контролюють операційні процеси, розробляють та впроваджують політики та процедури, а також забезпечують досягнення встановлених показників продуктивності.

Орієнтиром діяльності й засобом оцінювання кожного центру відповідальності є своя група показників, яка закріплюється за кожним центром відповідальності відповідно до поставлених цілей та завдань. В бухгалтерському обліку діяльність центрів відповідальності, як об'єктів управління, буде відображатися шляхом формування кількісних показників, сукупність яких становить інформаційну модель цієї діяльності [3].

Висновки. Виокремлення центрів відповідальності в системі управлінського обліку комерційного банку полегшує процес координації в системі управління, забезпечується ефективність ведення та високий ступінь якості роботи банку в цілому. Центри відповідальності у комерційних банках формуються з метою раціоналізації та оптимізації роботи банку, забезпечення ефективного управління ресурсами та підвищення якості надання послуг.

Список використаних джерел

1. Мірошніченко О .В., Винниченко Н .В., Андрєєва Н. Л. розвиток обліку за центрами відповідальності в системі управління підприємством. *Економіка та суспільство*. Випуск № 27. 2021. URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/423/409>
2. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках: постанова НБУ від 06.09.2007 № 324. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v0324500-07>
3. Скрипник С. В. Облік за центрами відповідальності як засіб посилення управлінської орієнтації обліку. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 2(13). С. 369-375.

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ УХИЛЕНЬ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Олена САСНКО – к.е.н., доцент

Вікторія ЗАЛОЗНА – студент

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Актуальність проблеми. На жаль, через недосконалість податкової системи та податкового законодавства країни та через це у свою чергу податкового тиску, вітчизняні підприємства можуть ухилитися від сплати податків, що є правопорушенням та злочином перед державою. Кожне підприємство бажає мінімізувати кількість податків і для цього існує низка певних законних способів мінімізації податків, що, по-перше, дають змогу уникнути фінансових труднощів на підприємстві, а по-друге, попереджуватимуть виникненню правопорушень у сфері оподаткування.

Саме податкове планування є одним з найефективніших способів досягнення такого завдання як мінімізація податків. Постійне внесення змін у податкову систему України обумовлює необхідність безперервного та постійного пошуку шляхів пристосування до діючих умов оподаткування на підприємстві, в тому разі й за рахунок податкового планування.

Мета дослідження. На підставі загального підходу розглянемо та дослідимо роль податкового планування як способу запобігання податковим правопорушенням, оцінимо й проаналізуємо його переваги при використанні вітчизняними підприємствами. Простежимо основні типові правопорушення, що зумовлюють ухилення від сплати податків. А також розглянемо низку принципів, які рекомендуються дотримуватись для досягнення податкової мінімізації у теорії податкового планування.

Результати дослідження. На практиці виявили, що не всі підприємства використовують лише законні шляхи для зниження рівня податків, що відповідають моделям поведінки платників податків. Слід зазначити, що можна виділити основні три моделі поведінки платників податків. А саме ухилення від сплати податків, нормативний метод сплати податків та податкове планування.

Такий незаконний процес як ухилення від сплати податків відбувається шляхом порушення податкового законодавства та супроводжується скоєнням типових правопорушень. Серед них можна виокремити такі як порушення системи гарантій виконання обов'язків платника податків, порушення обов'язків зі сплати податків, облікові

порушення та порушення контрольної функції фіскальних органів [1].

На противагу ухиленню від сплати податків постає податкове планування, що є цілком законним шляхом зниження сплати податків. Планування має низку вагомих переваг, серед яких такі як законність, низька ризикованість, вигідність. Податкові платежі за умови вибору податкового планування є за своїм значенням не тільки мінімальними, а й законодавчо обґрунтованими.

Проаналізувавши застосування податкового планування на підприємствах дійшли до думки, що його потрібно проводити з урахуванням різних особливостей та за окремими випадками. Для цього слід ставити конкретне завдання щодо податкової мінімізації, впроваджувати заходи щодо здійснення захисту від ризиків та небажаних наслідків.

У теорії податкового планування для досягнення мінімізації податків рекомендується дотримуватися низки наступних таких принципів. Їх поділяють на загальні та спеціальні.

Загальні принципи можна представити у такому вигляді:

— Принцип єдності (системності), що характеризує податкове планування як процес, що має системний характер. Це означає, що, по-перше, податкові плани необхідно погодити, скоординувати з бюджетами підприємства (з бюджетом виробництва, продажу, витрат на збут тощо). По-друге, податкові плани окремих відповідних підрозділів підприємства слід скоординувати із генеральним, тобто загальним податковим планом підприємства.

— Принцип участі, який полягає у тому, щоб кожен співробітник підприємства, який безпосередньо має відношення до податкового планування, має бути залучений до розробки податкових планів.

— Принцип гнучкості, який означає, що податковий план повинен бути складений таким чином, щоб його можна було скоригувати з урахування непередбачених змін подій, обставин (наприклад, зміни у податковому законодавстві).

— Принцип безперервності, що позначає податкове планування як безупинний процес, при цьому раніше розроблені плани слід постійно аналізувати та коригувати в залежності від змін в законодавстві.

— Принцип точності, за якого податкові плани мають бути точними та конкретизованими. При цьому їх потрібно деталізовувати такою мірою, якою це дають змогу зовнішні та внутрішні умови (фактори) [2].

Спеціальні принципи являють собою: принцип законності, за якого податкове планування необхідно здійснювати в суворій відповідності

із чинним законодавством; принцип комплексності означає, що податкове планування всіх податкових платежів необхідно здійснювати в комплексі, з урахуванням їхнього впливу.

Висновки. Податкове планування відіграє важливу роль в управлінській сфері підприємства. Адже в умовах сьогодення недостатньо тільки правильно и вчасно сплачувати податки. Доцільніше досягати зменшення податкового навантаження на підприємстві з урахуванням застосування легальних методів. Одним з найефективніших і дієвих методів є податкове планування.

Впровадження та ефективне використання податкового планування дасть змогу сформувані обґрунтовані висновки щодо перспектив подальшого розвитку підприємств та загалом платників податків, а також сприятиме запобіганню скоєнню податкових незаконних дій.

Список використаних джерел

1. Оліховський В. Я. Теоретичні аспекти податкового планування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 722. С. 177–181.
2. Іванов Ю. Б., Крисоватий А. І., Кізима А. Я., Карпова В. В. Податковий менеджмент : підруч. Київ : Знання, 2008. 525 с.

КОНТРОЛЬ ЗА ФОРМУВАННЯМ І ВИКОНАННЯМ КОШТОРИСУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Лариса СУЛІМЕНКО – к.е.н., професор

Наталія МАЛЮГА – д.е.н., професор

Поліський національний університет, м Житомир

Актуальність проблеми. Бюджетна система в Україні відіграє важливу роль в розвитку економіки та формуванні її внутрішнього та зовнішнього балансу, соціального забезпечення громадян та оборони країни. Особливе значення питання формування та використання бюджетних коштів набувають в умовах посилення негативного впливу воєнного стану на економіку України та зменшення надходжень до державного та місцевих бюджетів. Тому виникає нагальна потреба у забезпеченні безперервного та повного наповнення бюджетних надходжень, своєчасного асигнування заходів, передбачених у бюджетних програмах, а також цільового і ефективного використання бюджетних коштів.

За період воєнного стану в норми бюджетного законодавства було внесено ряд змін, що, зокрема, пов'язані з необхідністю фінансування видатків на виконання програм з організації діяльності територіальної оборони, здійснення видатків з місцевих бюджетів на допомогу внутрішньо-переміщеним та евакуйованим особам, що сприяє оперативному фінансовому забезпеченню їх потреб [2].

Забезпечення контролю за виконанням кошторису в установах державного сектору є особливо актуальним і потребує поглибленого вивчення. Практичний досвід свідчить, що лише за умов організації дієвої системи контролю за дотримання законодавства щодо фінансової дисципліни і доцільності мобілізації, розподілу та цільового використання коштів централізованих державних фондів та місцевих бюджетів, можна буде досягти ефективного використання фінансових ресурсів при їх обмеженні.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення особливостей формування кошторисів бюджетних установ та забезпечення контролю за їх складанням та виконанням. У проведеному дослідженні приділено увагу значенню та особливостям формування інформаційних даних для контролю за дотриманням прийнятих кошторисів з метою прийняття правильних ефективних управлінських рішень на різних етапах бюджетного процесу. Розглянуто доцільність використання сучасних інформаційних систем та аналітичних процедур при організації контролю.

Результати дослідження. В сучасних умовах воєнного стану в Україні надзвичайно важливими завданнями для місцевих органів самоврядування є створення умов для своєчасного та оперативного реагування на потреби фінансового забезпечення заходів територіальної оборони, програм соціального захисту та безпеки населення, розвитку комунальних підприємств. Тому є нагальна потреба у забезпеченні безперервного та достатнього наповнення та функціонування бюджету громади, своєчасного асигнування заходів, передбачених у бюджеті, цільового та ефективного використання бюджетних коштів у галузях матеріального виробництва та невиробничій сфері.

На сьогодні тісна співпраця України з міжнародними організаціями та благодійними фондами вимагає від розпорядників бюджетних коштів своєчасної, достовірної та прозорої економічної інформації щодо цільового, ефективного використання бюджетних коштів.

Крім того, для виконання своїх безпосередніх функцій, визначених у регламентах чи статутах, бюджетні установи спочатку формують фінансові плани, що визначають доходи, які мають бути отримані протягом бюджетного періоду, та відповідні витрати, які будуть використані для виконання своїх повноважень. Саме кошторис є таким плановим документом для бюджетних установ.

Відповідно до діючого порядку складання, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, кошторис є основним плановим документом, який дає право бюджетній установі отримувати доходи та видатки, визначає обсяг та спрямування коштів для здійснення бюджетною установою своїх функцій та досягнення цілей, визначених нею на весь бюджетний рік відповідно до розподілених асигнувань [3].

Діяльність будь-якої бюджетної установи повинна забезпечувати виконання покладених на неї державою функцій, задоволення соціальних, культурних та інших потреб населення, надання освітніх та медичних послуг. Оскільки фінансування здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, то важливим завданням є контроль за сумами бюджетних коштів, які установи планують витратити протягом року. Основна інформація про доходи та видатки бюджетної установи має бути викладена в кошторисі доходів та видатків, який підтверджується відповідними розрахунками та є основним фінансово-плановим документом бюджетної установи.

На думку вченого-економіста, кошторис є плановим документом і від якості спланованих у ньому показників залежить уся діяльність бюджетної установи. У цьому контексті важливим є забезпечення максимального прояву оптимізаційної функції обліку. Він підкреслює,

що саме названа функція має бути домінуючою в бюджетних установах, адже їхній сучасний стан і результативність діяльності вказують на недосконалість системи обліку, орієнтованої лише на контроль за витрачанням бюджетних коштів, виділених як фінансове забезпечення функціонування названих суб'єктів діяльності [4].

Контроль, поряд з плануванням, організацією, обліком та аналізом є однією з найважливіших функцій управління. Одним із основних завдань бюджетної політики є забезпечення суспільного контролю за ефективним використанням бюджетних коштів. Тому від налагодження дієвого контролю на усіх етапах бюджетного процесу залежить ефективність виконання бюджетних програм та використання бюджетних коштів. Для виконання цих завдань необхідна раціональна організація та методика обліку, контролю та аналізу результатів виконання кошторису доходів та витрат бюджетних установ.

В умовах дефіциту коштів державного бюджету особливо важлива необхідність у посиленні та удосконаленні фінансового контролю за формуванням та виконанням кошторисів бюджетних установ, спрямованого на недопущення порушення діючого законодавства та неефективного використання бюджетних коштів, а також оптимізацію доходів та витрат.

В бюджетних установах функція контролю реалізується на всіх етапах облікового процесу. Особливу увагу контролюючі органи звертають на особливості формування доходів бюджетних установ, які надійшли до загального та спеціального фонду, а також на цільове використання таких коштів. Отже, розпочинається контроль на етапі планування статей кошторису доходів та видатків, а закінчується на етапі перевірки та аналізу статей виконання такого кошторису.

В залежності від характеру взаємовідносин та суб'єкта контролю, фінансовий контроль поділяється на внутрішній і зовнішній. Внутрішній контроль - це самоконтроль, який є складовою управління бюджетною установою, оскільки супроводжує її повсякденну фінансово-господарську діяльність. Його здійснюють фінансово-економічні служби підприємств, установ, організацій такі, як бухгалтерії, фінансові відділи, служби фінансового менеджменту та внутрішнього аудиту чи планові відділи організацій, підприємств, установ, за своєю фінансовою діяльністю. Відповідно до діючого законодавства, на розпорядників бюджетних коштів, в особі їх керівників, покладено обов'язки щодо організації внутрішнього контролю й аудиту та забезпечують їх здійснення у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, внутрішнім контролем є комплекс заходів, що застосовуються керівником для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності бюджетної установи. Внутрішній аудит визначено, як діяльність підрозділу внутрішнього аудиту в бюджетній установі, що спрямована на удосконалення системи управління, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності бюджетної установи та підвідомчих їй бюджетних установ, поліпшення внутрішнього контролю [1].

В ході внутрішнього фінансового контролю, що здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу, контролюючі органи здійснюють оцінку відповідності діяльності бюджетної установи вимогам внутрішнього фінансового контролю; відповідності результатів діяльності попередньо встановленим завданням та планам; контроль правильності формування доходної і видаткової частини кошторису.

Однак контроль буде тоді дієвим, якщо безпосередньо керівник бюджетної установи буде оперативно проінформований про результати кожної перевірки чи ревізії, проведеної відповідним підрозділом внутрішнього контролю.

Зовнішній контроль здійснюється стороннім органом, уповноваженим на проведення перевірки стану фінансової дисципліни окремими учасниками фінансових відносин. Такі обов'язки покладено на суб'єктів зовнішнього державного аудиту.

На сучасному етапі бюджетна система України перебуває в скрутному економічному становищі, що пояснюється дефіцитом обсягу затверджених бюджетних асигнувань, та не дає гарантій отримати кошти у затверджених обсягах. Особливостями бюджетного процесу в умовах дії воєнного стану є обмеження бюджетних ресурсів, тому для функціонування та ефективності діяльності бюджетних установ необхідною умовою є оцінка можливих залучених джерел покриття видатків для забезпечення успішної діяльності бюджетних установ. В окремих територіальних громадах спостерігається значне падіння рівня фінансової спроможності, вони залежні від бюджетних дотацій. Тому в ході формування та виконання кошторису бюджетних установ слід посилити контроль за цільовим та економним використання бюджетних коштів, відповідно до діючого законодавства.

Одним із важливих принципів бюджетного фінансування є його цільове спрямування. Суть його полягає в тому, що на заплановані витрати відпускаються та використовуються кошти на чітко визначені нормативними та плановими фінансовими документами цілі та заходи (на виплату заробітної плати, інші поточні видатки, соціальні видатки).

У доходній частині кошторису доходів і видатків бюджетної установи визначаються планові обсяги асигнувань із загального та спеціального фондів бюджету. Тому загальна сума доходів установи визначається сумою надходжень із загального та спеціального фондів бюджету. В кожній бюджетній установі кошториси формуються відповідно до визначеної Бюджетним кодексом економічної класифікації видатків та норм видатків кошторису, встановлених уповноваженими державними органами (розміри затрат на розрахункову одиницю). Кошторис бюджетної установи має вирішальне значення, тому що дає змогу визначити суму доходів і витрат, що пов'язані з фінансуванням окремих структурних підрозділів та забезпеченням витрат за рахунок коштів з різних джерел.

Стабільне функціонування фінансової системи забезпечується не тільки відповідним правовим регулюванням, а й якісним плануванням. При перевищенні видатків над доходами виникає дефіцит бюджетних коштів, що є однією з перешкод забезпечення виконання покладених на державні органи функцій та надання публічних послуг. Тому важливе значення має посилення фінансового контролю за формуванням та виконанням кошторисів бюджетних установ.

На сьогодні основними напрямками вдосконалення контролю за формуванням та виконанням кошторису бюджетних установ є: впровадження комп'ютерних технологій, автоматизація робочих місць виконавців контролю; посилення відповідальності посадових осіб за законність і доцільність використання бюджетних коштів; організація внутрішнього контролю за доцільністю формування витрат кошторису та ефективним використанням бюджетних коштів.

Висновки. Контроль за формуванням та виконанням кошторису є одним з основних завдань фінансово-господарської діяльності бюджетних установ. Важливою складовою загальної системи управління бюджетними ресурсами організацій та установ є належна система обліково-аналітичного забезпечення. Одним із основних напрямів поліпшення фінансово-бюджетної дисципліни є удосконалення бухгалтерського обліку, посилення його контрольних функцій за фінансовою діяльністю установ. Створення автоматизованої системи обліку у державних установах та організаціях дозволить створити єдину базу достовірної облікової інформації для

контролю за формуванням і виконанням кошторису та ефективним управління бюджетними ресурсами.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення 25.04.2023).
2. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14654>
3. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF#Text>
4. Хорунжак Н. М. Облік в управлінні витратами бюджетних установ : моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 238 с.

УКРАЇНСЬКІ КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ ЕЛЕКТРОННОГО ОБЛІКУ І ДОКУМЕНТООБОРОТУ

Вікторія СЬОМЧЕНКО - к.е.н., доцент

Дмитро БАЛУЄВ - студент 2 курсу

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Актуальність проблеми. В сучасних умовах господарювання значна кількість суб'єктів господарювання стикнулися з проблемою відсутності в обіході вітчизняних програмних продуктів для забезпечення автоматизованих облікових процесів та вимог електронного документообігу.

Мета дослідження. Робота присвячена розгляду можливих альтернатив підсанкційним програмним продуктам, розгляду переваг та недоліків розглянутих продуктів.

Результати дослідження. У наш час дуже гостро стоїть питання переходу з російських, а у деяких випадках і підсанкційних програм для бухгалтерського обліку та документообороту, домінація яких на цьому ринку була достатньо великою, щоб їх можна було зустріти навіть зараз. У останній час з'явилась велика кількість українських альтернатив російському ПО, які відрізняються між собою. Деякі з цих програм вже змогли зарекомендувати себе на практиці, і саме такі програми будуть розглянуті.

М.Е.Дос – це програма для обміну електронними документами з контрагентами і для подання звітності до державних органів. Програма пропонується у декількох редакціях: М.Е.Дос.Бізнес і М.Е.Дос.Держава. М.Е.Дос.Бізнес підтримує інтеграцію з іншими системами бухгалтерського обліку та документообороту, обмін будь-якими документами, формування власних шаблонів документів, підписання та відправку з кваліфікованим електронним підписом і захищеними носіями інформації, автоматичну обробку документів, експрес-сповіщення про отримання документів, архівування та резервне копіювання електронних документів. М.Е.Дос.Держава дозволяє подати звітність до Державної податкової служби України, Пенсійного фонду України, Державної казначейської служби України, Фонду соціального страхування України та до інших міністерств і відомств.

Dilovod – це онлайн-сервіс для ведення управлінського і бухгалтерського обліку, а також для складання звітності. Dilovod орієнтований як на професійних бухгалтерів, так і на підприємців без знань та досвіду ведення обліку. Програма підтримує такі функції:

колективна робота; перевірка на помилки; оборотна-сальдова відомість, аналіз і картка рахунку; автоматичні архівні копії; декілька юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців в одній базі.

MASTER – це платформа для ведення обліку, яка складається з комплексу рішень: MASTER: Бухгалтерія, MASTER: Зарплата і кадри, MASTER: Документообіг і MASTER: Бюджетні установи. Також, платформа MASTER пропонує конфігурації для окремих галузей бізнесу, наприклад MASTER: Агро. Серед переваг можна виділити кросплатформність; доступність в автономному і хмарному режимі; облік у розподілених структурах; консолідація звітності.

BOOKKEEPER – онлайн-сервіс для ведення бухгалтерського обліку діяльності, складання та подання звітності підприємств і фізичних осіб-підприємців всіх систем оподаткування та неприбуткових організацій. BOOKKEEPER також підходить для бухгалтерів-фрілансерів. Серед переваг можна виділити роботу в хмарі, а від того кросплатформність, інтеграцію з онлайн-банкми, декілька юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та неприбуткових організацій в одній базі.

Дебет Плюс – програмний комплекс для ведення бухгалтерського, оперативного та фінансового обліку підприємств, який використовується бюджетними установами, комунальними підприємствами, сільськогосподарськими підприємствами, підприємствами ЖКГ, підприємствами з виробництва і торгівлі. Завдяки модульності програми, а також підтримки користувацьких модулів, Дебет Плюс доступна у великій кількості конфігурацій, також автори програми пропонують послуги з розробки конфігурації суто під задачі конкретного підприємства. Як і попередні програми, Дебет Плюс є кросплатформною: її можна використовувати як в автономному режимі, так і в хмарі.

Отже, гарного українського програмного забезпечення для ведення обліку та документообороту існує багато, кожна з цих програм має свій функціонал, а від того й свою цільову аудиторію.

Висновки. На нашу думку кожний програмний продукт заслуговує певної уваги з боку підприємців, однак слід зауважити, що перехід на нові програмні продукти потребує значних витрат часу для перепідготовки фахівців та запровадження під конкретні вимоги підприємства.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Роман ХІРІВСЬКИЙ - к.е.н., доцент

Галина СХІДНИЦЬКА - к.е.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

Актуальність проблеми. Інтеграція України до ЄС передбачає реалізацію низки реформ, котрі стосуються більшості сфер функціонування держави. Однією із них є реформа децентралізації державного управління, спрямована на реалізацію актуальних завдань соціально-економічного розвитку регіонів: підвищення рівня і якості життя усіх категорій населення, зниження територіальної диференціації доступу громадян України до суспільних благ, зменшення розриву у розвитку регіонів і населених пунктів і як результат - забезпечення рівноцінної якості життя по всій території України. Здійснюване переформатування, одним із проявів котрого є фіскальна децентралізація надає місцевій владі значну автономію щодо визначення напрямків розвитку та реалізації ресурсного потенціалу громад. Водночас, виникають значні складнощі відносно збалансування повноважень громад та розвитку їхньої фінансової спроможності.

Мета дослідження. Завданням нашого дослідження є аналіз потенціалу фінансової спроможності громад України загалом та Львівської області - зокрема; дослідження поточних фінансових показників територіальних громад; виділення ключових чинників впливу на фінансову спроможність громад; надання рекомендації відносно можливості її підвищення.

Результати дослідження. Фіскальна децентралізація є компонентом передачі повноважень та бюджетних надходжень від державних органів до органів місцевого самоврядування. Науковцями розрізняються три ключові форми децентралізації [5]:

1. Деконцентрація, котру вважають найменш радикальною формою децентралізації. Її переважно розглядають у якості першого кроку процесу впровадження реформи самоврядування. У її процесі запроваджують шляхом передачі відповідальності низку певних сервісів на регіональних рівнях завдяки формуванню окремих департаментів і відділень на території громад.

2. Делегація, що полягає у делегуванні відповідальності до напівавтономних структур, котрі підзвітні центральному уряду, проте

не завжди є його підрозділами.

3. Деволуція, котра є найбільш повною формою децентралізації та включає у себе делегування на місцевий рівень повноважень у галузі управління, прийняття рішень і здійснення фінансування в рамках чітко визначеної територіальної громади. Місцеві органи управління у даному випадку вважаються повністю незалежними та, переважно, обираються загальним голосуванням.

Для ефективної реалізації децентралізованих функцій влади, органи місцевого самоврядування (ОМС), повинні володіти фінансовим ресурсом, а також можливістю для самостійного прийняття рішень відносно їхнього розподілу.

Як відомо, восени 2020 року по завершенню місцевих виборів завершилося остаточне формування територіальних громад. Таким чином, у межах України сформовано 1469 ТГ, в т.ч. - 31 громада - на непідконтрольній Україні території.

Аналіз динаміки зміни обсягів місцевих і державних бюджетів подано на рисунку 1.1.

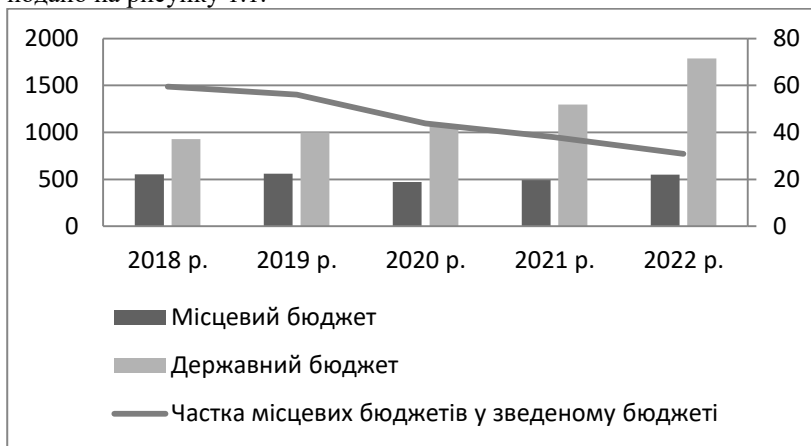

Рис. 1.1. Динаміка доходів державного та місцевого бюджетів, млрд грн [3]

Як бачимо на рисунку 1.1, протягом досліджуваного періоду 2018-2022 років, номінальний обсяг доходів місцевих бюджетів значно зріс, проте їх частка в державному бюджеті неухильно скорочується. Для розрахунку показників враховано офіційні трансферти.

У процесі оцінки фінансової спроможності територіальних громад, нами проаналізовано бюджети територіальних громад Львівської

області. Саме бюджетний аналіз демонструє фінансові можливості органів місцевого самоврядування реалізувати покладені на них зобов'язання. У той же час необхідно зауважити, що рівень фінансової автономії громад перебуває у прямій залежності не лише від обсягу та структури бюджету, але й від ефективності менеджменту активів громад, що зумовлює необхідність дослідження природи й потенціалу джерел фінансів. Тому реалізація фінансової спроможності включає в себе розвиток усіх ресурсів її формування [7].

Нами проаналізовано стан фінансової спроможності територіальних громад Львівської області.

Як відомо, процес формування територіальних громад Львівської області, як із загалом – України розпочався із стартом реформи децентралізації державного управління у 2014 році. Із січня 2021 року в області остаточно сформовано 73 територіальні громади, котрі розташовано на площі понад 22000 км², із населенням понад 2478 тис. осіб.

Вигідне географічне розташування регіону та відносно значна частка працездатного населення формує значний ресурсний потенціал області.

Проте нажаль, негативні зовнішні чинники, зокрема – пандемія COVID-19 та повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти нашої держави спричинила складні наслідки як для економіки держави загалом, так регіону – в тому числі.

На жаль протягом 2021-2022 років показники фінансової спроможності громад області знижувались, незважаючи на наявність низки громад із високими показниками доходу бюджету [4].

Структура доходів місцевих бюджетів включає:

1. податкові надходження;
2. неподаткові надходження;
3. доходи від операцій із капіталом;
4. офіційні трансферти.

Найбільшу частку у структурі бюджетів територіальних громад посідають податкові надходження і офіційні трансферти з бюджету (рис. 1.2).

Варто зауважити, що власними доходами бюджетів громад із вказаних двох ключових категорій є виключно податкові надходження.

Структуру податкових надходжень варто розділити на дві основні категорії: закріплені за територіальними громадами загальнодержавні податки і збори й місцеві податки та збори.

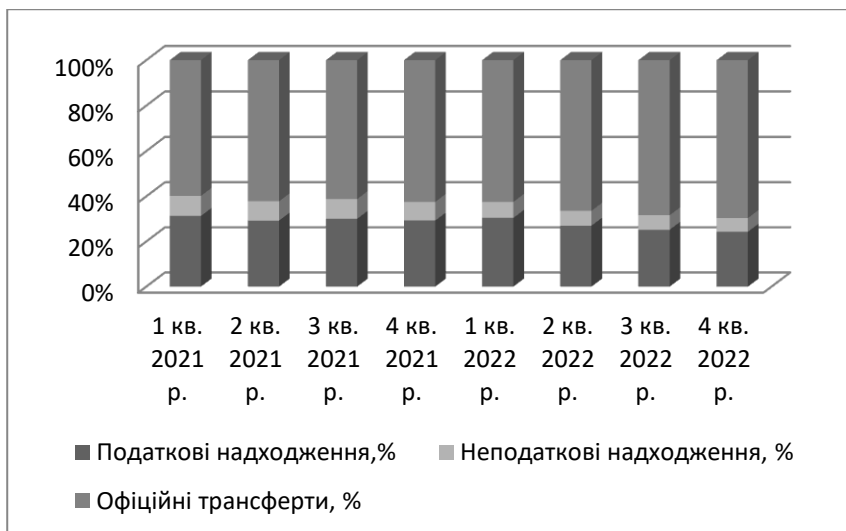

Рис. 1.2. Аналіз структури бюджетів територіальних громад Львівської області

Адже саме місцеві податки і збори містять найвищий рівень автономії, оскільки вони можуть зазнавати прямого впливу місцевої влади.

Висновки. Реалізація реформи децентралізації відбувається у низці напрямків: адміністративному, фінансовому, ринковому та політичному, котрі є тісно пов'язаними поміж собою щодо впливу на реалізацію ресурсного потенціалу громади.

З метою дослідження стану фінансової спроможності територіальних громад України загалом та Львівської області – зокрема, проаналізовано структуру та джерела наповнення бюджетів громад. Розглянуто ресурси формування вказаних джерел. Досліджено значне падіння рівня фінансової спроможності територіальних громад Львівської області, котрі все більше залежні від бюджетних дотацій (в окремих із них частка дотацій у загальному обсязі бюджету складає понад 80%). Частка громад, котрі здійснюють реверсні дотації знижується та складає близько 10%. Вважаємо ці тенденції відображенням загального погіршення стану економіки держави, що спричинено зовнішніми чинниками – пандемією COVID-19 та збройною агресією Російської Федерації. Виявлено, що найбільшу вагою у структурі власних доходів територіальних бюджетів характеризуються податкові надходження, зокрема - від ПДФО і

єдиного податку (СП). Динамічно збільшується частка офіційних трансфертів та зовнішніх запозичення.

Список використаних джерел

1. Бюджети територіальних громад України [online]. Доступно: https://public.tableau.com/app/profile/ulead/viz/_16360623127390/sheet0
2. Верховна Рада України. Конституція України: від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. [online]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
3. Доходи державного бюджету України за статтями доходів. [online]. Доступно: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
4. Кабінет Міністрів України. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. [online]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р>
5. Камінська, І. М. Механізми забезпечення фінансової спроможності соціально-економічного розвитку регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка». Луцьк, 2009. 21 с.
6. Лелеченко, А.П. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень. 2017. Київ, 110 с.
7. Сторонянська, І.З Пелехатий, А.О. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад у контексті адміністративно-територіальної реформи. *Регіональна економіка*. 2014. №3(73). С. 228-238.

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ КОНТРОЛЬОВАНИХ ОПЕРАЦІЙ В ОПОДАТКУВАННІ

Юзеф ЦАЛЬ-ЦАЛКО, д.е.н., професор

Микола НАГІРНЯК, аспірант

Поліський національний університет, м. Житомир

Актуальність проблеми. Формування прибутку як важливого об'єкта оподаткування бізнесу функціонально залежить від цін, які мають безпосередній вплив на створення витрат і доходів. Ціноутворення на ресурси і об'єкти діяльності бізнесу є важливим інструментом, який створює можливості перерозподілу прибутку з метою мінімізації його оподаткування між залежними підприємствами, які виконують функції постачальників, виробників і покупців.

Водночас, така мінімізація прибутку створює проблеми в наповненні бюджетів податковими надходженнями в частині платежів податку на прибуток. Ефективним інструментом протидії мінімізації податкових зобов'язань є використання у податковому законодавстві правил трансфертного ціноутворення.

Трансфертне ціноутворення в податковому аспекті досліджували: Алексеева А. [1], Гльоза А.О. [2], Гриненко Ю.І. [6], Жиглей І.В. [4], Задерака Н. М. [5], Ігнатенко Т. [1], Легенчук С.Ф. [4], Мокринська З.В. [5], Петрик О.А. [6] та інші.

Результати дослідження. Податковий контроль за допомогою трансфертного ціноутворення передбачає визнання податкових зобов'язань пов'язаних осіб на рівні непов'язаних осіб. Необхідність податкового контролю за відносинами в сфері ціноутворення виникає на підприємствах, які мають можливість впливати на ціни щодо операцій між ними та, відповідно, на величину прибутку як об'єкта оподаткування і податкові платежі до бюджетів.

Податок на прибуток має важливе значення як джерело формування бюджетів України (рис. 1).

Механізм податкового контролю контрольованих операцій за допомогою трансферних цін найбільше стосується експортерів. Підприємства, на територіях з низьким рівнем оподаткування купляють об'єкти діяльності підприємств України за цінами на рівні повної собівартості та продають їх за ринковими цінами, одержують значні прибутки, які не створюють податкові платежі в бюджети України.

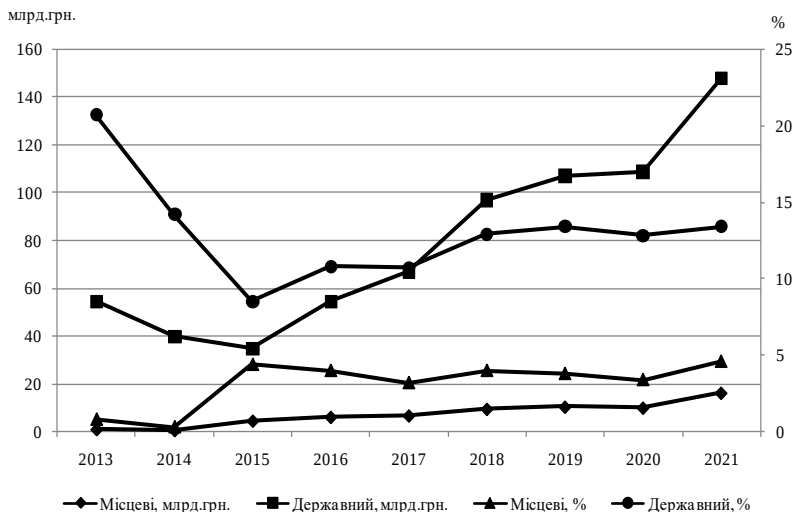

Рис. 1. Податок на прибуток підприємств у структурі податкових надходжень бюджетів України

Джерело: узагальнено авторами за <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

Прибуток зменшується як при збільшенні цін в процесі придбання ресурсів, так і при їх зменшенні при постачанні об'єктів діяльності покупцям.

Податковий кодекс України в сфері трансфертного ціноутворення створює умови захисту податкової бази за допомогою визнання та регулювання в ст. 39 «Трансфертне ціноутворення»:

- 1) принципу «витягнутої руки»;
- 2) контрольованих операцій;
- 3) методів встановлення відповідності контрольованих операцій податковому законодавстві;
- 4) складення та подання звітності для податкового контролю;
- 5) податкового контролю контрольованих операцій на відповідність принципу "витягнутої руки".

Трансфертне ціноутворення в Податковому кодексі України тлумачиться як система визначення звичайної ціни для контрольованих операцій. Звичайна ціна – це ціна об'єктів діяльності платника податків, визначена в договорі та вважається як така, що відповідає рівню ринкових цін.

Для контрольованих операцій Податковий кодекс України

передбачає визначення звичайних цін з використанням методів трансфертного ціноутворення. При оподаткуванні контрольованих операцій передбачається використання одного з методів розрахунку трансфертної ціни (рис. 2).

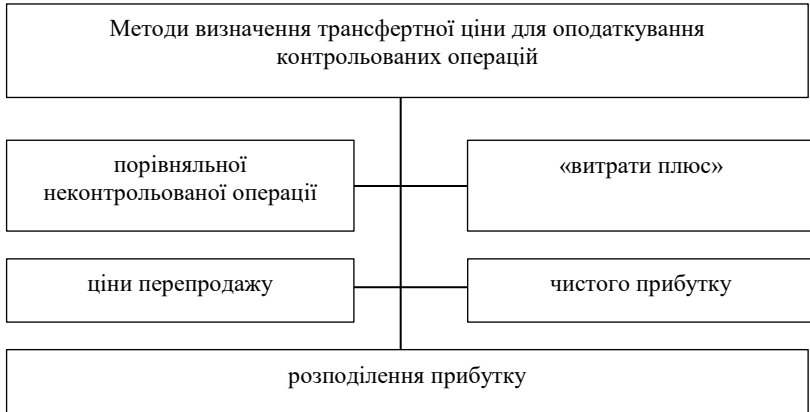

Рис. 2. Методи формування трансфертних цін для потреб податкового контролю контрольованих операцій

Джерело: узагальнено авторами за <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Розрахунок рівня трансфертних цін за такими методами як ціна перепродажу, «витрати плюс», чистого прибутку, розподілення прибутку потребує використання рекомендованих в Податковому кодексі України показників рентабельності (рис. 3).

Основною проблемою використання показників рентабельності при податковому контролі трансфертних цін є те, що визначені алгоритми їх розрахунку не завжди характеризують контрольовані операції.

З найменшим ризиком забезпечити встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу «втягнутої руки» може тільки показник валової рентабельності. Для його розрахунку використовується інформація про контрольовані операції на аналітичних рахунках бухгалтерського обліку про виробничу собівартість (синтетичний рахунок бухгалтерського обліку 90 «Собівартість реалізації») та ціну реалізації (синтетичний рахунок бухгалтерського обліку 70 «Доходи від реалізації»).

Рис. 3. Система показників рентабельності для визначення трансфертних цін при податковому контролі контрольованих операцій

Джерело: узагальнено авторами за <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

$$РКВ = ВПК : ВСК; РКД = ВПК : ДКО; ВПК = ДКО - ВСК,$$

де РКВ – валова рентабельність контрольованої операції за виробничою собівартістю; ВПК – валовий прибуток від контрольованої операції; ВСК – виробнича собівартість об'єктів діяльності контрольованої операції; ДКО – чистий дохід від об'єктів контрольованих операцій.

Інші види рентабельності в системі податкового контролю трансфертного ціноутворення, які рекомендуються Податковим кодексом України або потребують використання умовних показників витрат підприємства (чиста рентабельність), або не мають безпосереднього відношення до оцінювання конкретних контрольованих операцій (рентабельність операційних витрат, активів, капіталу).

Застосування в процесі податкового контролю розрахованих цін за методикою валової рентабельності буде мати позитивний ефект як в частині дотримання процедурних податкових вимог до платників податків та визначення їм податкового зобов'язання, так і в інвестиційному аспекті для потреб держави щодо формування доходів до бюджетів.

Список використаних джерел

1. Алексеева А., Ігнатенко Т. Трансфертне ціноутворення як механізм податкового контролю. *Вісник КНТЕУ*. 2014. № 3. С. 85–95.
2. Гльоза А. О. Трансфертне ціноутворення як канал зменшення оподаткування БНП у країні походження доходів та у країні своєї інкорпорації. URL: <https://archive.logos-science.com/index.php/conference-proceedings/article/view/10/11>
3. Корпоративна інверсія. Бізнес/Фінансова енциклопедія. – 2021 (веб-ресурс). URL: <https://ua.nesrakonk.ru/corporateinversion/>
4. Легенчук С. Ф., Жиглей І. В. Звітність з трансфертного ціноутворення в умовах аутсорсингу: організаційні та поведінкові аспекти. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 1 (99). С. 62-68.
5. Мокринська З. В., Задерака Н. М. Трансфертне ціноутворення: від складової податкової системи до політики підприємства. *Економіка та держава*. 2022. № 7. С. 68-77.
6. Петрик О. А., Гриненко Ю. І. Трансфертне ціноутворення: правила та механізм контролю податку на прибуток. URL: http://efp.in.ua/public_html/uploads/journals/101/efp_07-2_2019.pdf#page=30.

ОЦІНКА ТА МОНІТОРИНГ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Ніна ЦЕГЕЛЬНИК – к.е.н., доцент
Поліський національний університет, м. Житомир

Актуальність проблеми. Сучасний рівень економічного та соціального розвитку України вимагає усвідомлення ролі бюджету в економічній системі держави з метою підвищення його прозорості для населення, підвищення якості надання державних послуг та ефективності використання бюджетних коштів. Важливим елементом фінансового механізму соціального розвитку є забезпечення ефективності витрачання бюджетних коштів. Управління якістю фінансових ресурсів є одним із основних завдань сучасного державного управління. Реалізація цього завдання можлива за умови постійного контролю за використанням бюджетних коштів та оцінки досягнутих результатів [2].

Предметом дослідження багатьох зарубіжних та вітчизняних учених є різні аспекти оцінки та моніторингу виконання бюджетних програм: Бланкарта Ш., Ведунга Е., Даймонда Д., Зоді Р., Премчанда А., Перун З. В., Дорошенко О. О., Мигович Т.М., Кульпінська Л. К., Кульчицький М. І., Гвоздь В. С., Левицька С. О., Рубан Н. І., Огонь Ц. Г., Третяк В. П., Павлюк К. В., Яцишин С. Р., Сукач О., Федченко Т.В., Хаблюк О. Проте, відносно невелика відповідальність за використання бюджетних коштів на державному та територіальному рівнях потребує пошуку теоретичних та практичних аспектів оцінки та моніторингу виконання бюджетних програм з метою підвищення ефективності їх контрольної функції.

Метою дослідження є розпізнавання особливостей оцінки та моніторингу ефективності бюджетних програм.

Результати дослідження. Бюджети є основними документами, за якими розподіляються кошти за відповідними бюджетними програмами. При цільовому методі використання бюджетних коштів видатки державного бюджету та місцевих бюджетів повністю пов'язуються з бюджетними програмами, які передбачають виконання конкретних завдань з відповідними показниками [1]. Обсяг бюджетних видатків на складання бюджетних програм представлено на рис. 1.

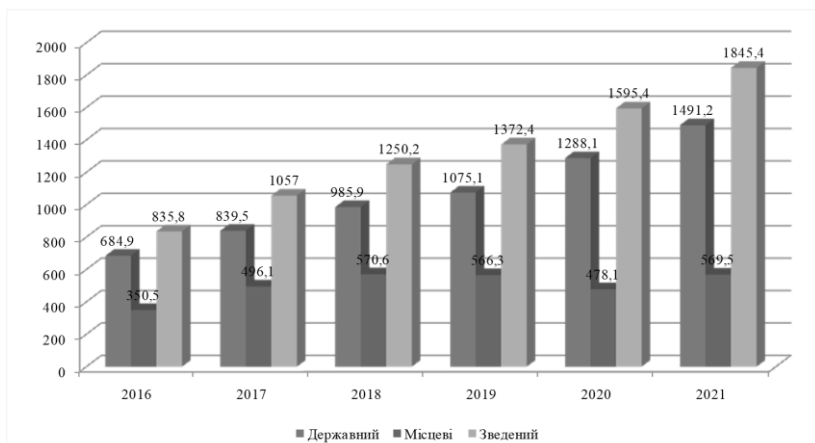

Рис. 1. Видатки Зведеного бюджету України на формування бюджетних програм, млрд.грн. [4]

Запровадження програмно-цільового методу в бюджетному процесі України обумовлено необхідністю підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів, особливо шляхом зосередження на найбільш важливих для суспільства сферах [5, с. 18]. Цей метод бюджетування передбачає наявність системи оцінки та моніторингу програми.

Аналіз ефективності виконання бюджетних програм сприяє оптимізації бюджетних видатків та підвищенню якості бюджетного обслуговування, підвищує зацікавленість бюджетних установ в успішному виконанні завдань і функцій, покладених на державу. Завдяки якісній оцінці можна виявити причини проблем у виконанні бюджетної програми та шляхи їх вирішення, проаналізувати наслідки недосягнення запланованих результатів та перевірити можливість виконання програми в наступних бюджетних періодах (у тому числі оптимального обсягу бюджетних коштів) або припинити їх існування.

Оцінка ефективності діяльності бюджетних установ за бюджетними програмами дає такі переваги:

- програмне планування видаткової частини бюджету базується на досягнутих результатах діяльності.
- ефективність функціонування установ і організацій визначається необхідністю оцінки досягнутих результатів.
- аналіз виконання програмою поставлених завдань, виявлення причин невиконання завдань та визначення дій щодо покращення виконання бюджетної програми;

- результати ефективного процесу оцінки забезпечують раціональний розподіл фінансових ресурсів, удосконалення структури програми, оптимізацію системи управління та досягнення успішних результатів [6].

Моніторинг виконання бюджетної програми – це безперервний процес збору та аналізу інформації під час виконання програми про обсяги використання бюджетних коштів та ступінь виконання запланованих показників програми [2].

Моніторинг дає можливість систематично контролювати процес надання послуг, виконання програми та результати діяльності розпорядника бюджетних коштів.

Цілями моніторингу є: контроль ситуації та вжиття заходів на її основі; збір, дослідження та обробка інформації для прийняття рішень та аналізу у відповідних сферах управління; створення надійної та міцної основи для розвитку державної політики у сфері бюджетного регулювання розвитку економіки [3].

Методологія моніторингу складається з окремих етапів.

- визначення поведінкової процедури:
- вибір вимірних показників для моніторингу прогресу програми;
- визначення джерела інформації для моніторингу (офіційна статистична інформація, фінансова та бюджетна звітність, бюджетні запити та паспортні дані, звіти про виконання паспортів, кадрові звіти);
- визначення періодичності збору інформації (щотижня, щомісяця, щокварталу тощо);
- прийняття форм збору даних, технологій обробки та методів аналізу отриманої інформації;
- систематизація та узагальнення отриманої інформації;
- процедури планування подальшого використання отриманої інформації шляхом визначення користувачів даних моніторингу та процедур надання цих даних.

Визначення відповідальних осіб, прямих виконавців та витрати на моніторинг відносять:

- призначення осіб відповідальних за отримання необхідної інформації та надання її користувачам;
- обсяг бюджетних коштів, необхідних для організації моніторингу.

У процесі бюджетування за цільовим методом програми моніторинг виступає інструментом відстеження процесу виконання програми та виявлення відхилень запланованих показників від

поточних показників її виконання. Це дозволить привернути увагу до існуючих і потенційних проблем з реалізацією програми і, за необхідності, стимулювати розробку коригувальних дій.

Контроль за виконанням бюджетної програми здійснюється шляхом порівняння запланованого та фактично досягнутого стану виконання мети та виконання завдань бюджетної програми; рівня узгодження фактичних показників ефективності із запланованим рівнем витрат на досягнення цих показників; результативних показників за заданий період із запланованими показниками та обґрунтуванням причин можливого відхилення; досягнуті результати та завдання галузевої політики.

Збір та обробка даних про бюджетні показники здійснюється безпосередніми виконавцями програм, розпорядники бюджетних коштів. Вони надають результати діяльності головному розпоряднику коштів для агрегування даних і прийняття оперативних рішень для покращення управління програмою. Отримана інформація є основою для оцінки результативності та ефективності виконання бюджетної програми.

Отже, оцінка бюджетної програми – це регулярний, ретельний аналіз процесу виконання програми з використанням результативних показників з метою визначення її результативності та ефективності та прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення процесу подальшої реалізації або, у разі необхідності, призупинення, або припинення [2].

Оцінка бюджетної програми дає змогу визначити економічну та соціальну ефективність використання бюджетних коштів на реалізацію бюджетної програми відповідно до мети і завдань визначених програмою. Оцінка проводиться з урахуванням усіх факторів, що впливають на виконання бюджетної програми.

Висновки. Таким чином, важливо, щоб учасники бюджетного процесу використовували результати оцінки ефективності програм на всіх стадіях бюджетного процесу для прийняття обґрунтованих рішень щодо необхідності виконання бюджетних програм у поточному бюджетному періоді та у наступному періоді з метою розрахунку відповідного обсягу бюджетних видатків на реалізацію або підтримку програми. Завдяки створенню єдиної системи моніторингу та оцінки ефективності виконання бюджетної програми можна визначити соціальний ефект, якого досягає економіка в результаті виконання цієї програми.

Список використаних джерел

1. Денисовець Ю. М. Бюджетні програми як об'єкт обліку, аудиту та аналітичних досліджень. *Збірник праць учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Фінансові інструменти регіонального розвитку»* (27 жовтня 2021 р.). Том 2. Житомир: Поліський університет, 2021. С. 55-59.
2. Корнієнко Н. М. Оцінка і моніторинг ефективності бюджетних програм. *Економічний часопис-XXI*. 2013. № 5-6(2). С. 31-33.
3. Крикун Т. І. Державні видатки: фінансовий контроль та аудит/ *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2011. № 2 (943). С. 119-126.
4. Статистичний збірник: «Бюджет України 2021». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf
5. Чугунов І. Я. Теоретичні засади розвитку бюджетних відносин. *Вісник КНТЕУ*. 2011. № 4. С. 13–22.
6. OECD Development Co-operation Directorate (DAC), Glossary [Electronic recourse]. Accessed mode URL: <http://www.oecd.org/dac/2754804.pdf>

УТВЕРДЖЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ПІДВАЛИН ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ У ПОВОЄННОМУ ПЕРІОДІ

Володимир ШЕВЧУК – д.е.н., професор

Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

Нинішня війна вказує світовому співтовариству загальнолюдську місію, виконання якої покладається на Україну. Усвідомлюючи своє глобальне призначення та здобувши найпершу перемогу, країна втілює наданий історією шанс. На початку війни вона провалила наміри російського бліц-крігу, завдяки чому ворогу не вдалося захопити Київ «за три дні». Провідними складовими української місії є: принципово нове світоглядне призначення; нова темпоральна місія, втілюючи яку, Україна започатковує написання новітньої національної та загальнолюдської сторінок світової історії; нове геополітичне призначення, що передбачає активну участь України в облаштуванні світоустрою на новітніх засадах.

Нове світоглядне бачення, котре ініціює Україна, змінює знанняву дихотомію, якою мають керуватися суспільства знань. Йдеться про зміни чинної економіко-філософської культури, що впливають на облік, контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Найпосутнішою серед досліджуваних змін є передбачуване витіснення смертоносного знання життєствердним. Упродовж 143 років ці зміни утверджуються подвижниками національної школи фізичної економії та їхніми послідовниками.

Зважаючи на те, що облік, контроль та аналіз формують найістотнішу складову релевантної для управління фактографічної інформації, нині слід керуватися науковими положеннями українських інтелектуалів, які стосуються названих управлінських функцій, насамперед обліку. Так, д-р С. Подолинський свого часу (за півстоліття до акад. В. Вернадського) заклав світоглядні положення, які нині доречно іменувати засадами ноосферної парадигми обліку [1]. Тож у теперішній і подальшій перспективі облік, контроль та аналіз мають розглядатися як функції ноосферного управління економікою.

Своєю чергою творець учень про біо- та ноосферу у часи створення УАН нотував щоденникові записи про властиве його мисленню тотальне охоплення явищ природи обліком (замість їх вибіркового вихоплювання) [2]. Видатний мислитель і натураліст довів вічність еволюції живого і цефалізації розумного: у досліджуваному фаховому вимірі розглядаємо це як найновішу сучасну передумову чинних положень МСА 570 «Безперервність» щодо тривалості

майбутнього функціонування господарюючих суб'єктів, передовсім тих, що визнаються об'єктами аудиту. Істотний внесок М.Руденка у розв'язання досліджуваної проблематики полягає у його формулюванні природничих, а не політичних засад тих наукових тверджень, які нині іменуються інституційною теорією бухгалтерського обліку [3].

Інституційні положення, на основі яких належить окреслювати новітню методологію обліку, адекватну передбачуваному суспільно-господарському устрою повоєнного періоду, в українській економічній думці викладені у 80-х роках ХХ ст. Тобто ще до проголошення незалежності України було доведено, що «всі суспільні інститути й сама державність» формуються «у залежності від того, як ми розуміємо природу додаткової вартості». Тоді ж вказано і на зворотній зв'язок: адже «від того, як сформована держава, залежить існування або ... відсутність» додаткової вартості [3, с. 383].

У контексті досліджуваної облікової проблематики стає необхідним "розпізнавання" абсолютної додаткової вартості як об'єкта обліку, контролю та аналізу: адже ні їхня теорія, ані чинна практика цього донині не передбачають [4]. Визначальною передумовою запровадження інституційних положень обліку є адекватна дефініція додаткової вартості, передовсім абсолютної додаткової вартості, котра має визначатися на природознавчій основі. Звернення до природничих засад цієї парадигми потребує прикладної імплементації принципово нової економічної категорії - енергії прогресу, котру належить розуміти як біологічну енергію, яку щорічно виробляє хліборобство [3, с. 128].

Згідно з іншою дефініцією енергія прогресу визначається як фізичний аналог абсолютної додаткової вартості [3, с. 364, 366]. Природничого тлумачення потребують фундаментальні засади як досліджуваного об'єкта обліку - енергії прогресу - так і похідних від неї економічних категорій. Зважаючи на те, що визначальним напрямом національної економічної стратегії нині мусить стати мобілізація існуючих можливостей та упущених вигід, спрямованих на примноження економічного потенціалу господарюючих суб'єктів, потрібне інформаційне забезпечення виявлення резервів як пріоритет досліджуваних функцій управління господарською діяльністю.

...На питому українській інтелектуальній основі належить розвивати новітні підвалини екологічного обліку, контролю та аналізу. Завдяки зарубіжним науковцям, які поставили українця С.Подолинського на чолі плеяди подвижників екологічної економіки, розвивається цей принципово новий напрям сучасної світової науки, в

Україні не розкритий і впродовж 32 років майже невідомий [5; 6]. Одна із заслуг українського інтелектуала і правозахисника М.Руденка полягає у формулюванні новітнього визначення економічної науки. Згідно із його дефініцією йдеться про науку, «від якої залежить життя на Землі» [3, с. 481]. З огляду на викладене, основою функцій екологічного обліку, контролю та аналізу є сегмент теоретичної та прикладної науки, котру необхідно розуміти як детермінанту земного буття. Тож призначення цих функцій полягає у наданні рятівних за змістом і релевантних для ноосферного управління економікою знань.

Що більше, пропонується підхід дозволяє сформулювати новітнє визначення ключової управлінської функції: сучасний облік, передовсім екологічний - це світоглядний блокчейн, що являє собою дедуктивний рятівний ланцюжок фактографічної ідентифікації об'єктів через еколого-економічні «знання-інформацію-дані», завдяки яким економічний розвиток підпорядковується безумовному дотриманню екологічних вимог. Продовженням екологічного обліку мають стати контроль та аналіз еколого-економічних напрямів діяльності господарюючих суб'єктів.

Національні господарства більшості країн світу все невідкладніше потребують еколого-економічної моделі господарювання та інформаційного забезпечення її керованості, адекватного сучасним глобальним викликам. Україна володіє новітнім інтелектуальним потенціалом і спроможна пропонувати світовому співтовариству рятівну модель, відповідно надаючи для управління фактографічну (облікову, контрольну та аналітичну) інформацію, релевантну для забезпечення керованості господарювання.

Засобом імплементації викладених рекомендацій у національну освітню практику є Концепція, що отримала назву STEM-education [7]. Завдяки її ухваленню набувають легітимності природничо-математичні засади освіти. Унаслідок історичної апробації за рубежом розвиток Концепції STEM-освіти передбачає кілька складових – Science (науку), Technology (технології), Engineering (інжиніринг) та Mathematics (математику).

Основоположною складовою досліджуваної Концепції є наука (Science). Вона вказує на пріоритетність розбудови тієї складової загальнолюдського економічного надбання, на засадах якої облік, контроль та аналіз надають релевантні для управління життєствердні, а не смертоносні знання й інформацію. Так, за д-ром С.Подолінським як фундатором національної фізико-економічної школи, стверджуємо, що облік та похідні від нього контрольні-аналітичні функції є ноосферними явищами. А за С. Подолінським як очільником світової

плеяди подвижників екологічної економіки доводимо, що ноосферна місія кожної із досліджуваних функцій полягає в інтелектуальному сприянні примноженню енергетичного бюджету людства через релевантне інформаційне забезпечення, яке вони надають для управління [1, с. 264].

Розглядаючи за акад. В.Вернадським наступну складову Концепції STEM-освіти - технології (Technology), належить вести мову про технологічне освоєння сфер живого, неживого й розумного, адекватне ноосферним викликам. Управління цим освоєнням являє собою керовану розумним проєкцію живого на неживе, а облік та похідні від нього контроль, аналіз тощо – функції управління у наведеній інтерпретації. Об'єктами обліку та пов'язаних із ним функцій є еколого-економічні ресурси, процеси та відповідні результати діяльності суб'єктів господарювання. Зокрема, оптимізація енергетичного бюджету людства, про який ішлося вище, досягається через надання релевантної інформації для гармонізації співвідношень між ресурсами (благами) вказаних сфер.

Що стосується такої складової досліджуваної Концепції, як інжиніринг (Engineering), то мається на увазі розвиток комерціалізації технологічного освоєння кругообігу ресурсів (благ), а відтак і модифікація обліку та інших функцій управління їхнім обігом. Заснований на природничих засадах інжиніринговий підхід повинен забезпечувати результативність комерціалізації ресурсів (благ) у процесі їх кругообігу.

Заключну складову Концепції STEM-освіти, тобто математику (Mathematics) розглядаємо з погляду Божественної пропорції, яку досліджували основоположник теорії і практики обліку італієць Л. Пачолі та українець М.Руденко, котрий імплементував цю пропорцію у свою формулу енергії прогресу [3, с. 424]. Пропорцію вважаємо як нормою контролю, так і основою методології функціонально-вартісного аналізу, здійснюваного з метою оптимізації господарювання.

Викладені положення визначають резильєнтність української моделі сучасної економічної освіти, здатної відповідати концептуальним вимогам STEM-education у час війни та в повоєнному періоді. Вони окреслюють ключові блоки освітніх модулів - складові освітньо-професійних програм (навчальних дисциплін, практик, державної атестації), за якими на природничо-математичних засадах належить оновлювати навчальний процес підготовки фахівців з обліку, контролю та аналізу.

Водночас ці положення потребують обов'язкового превалювання змістовності обліку над різноманіттям його форм.

Адаптація обліку до вимог Концепції STEM-освіти сприяє його приведенню у відповідність вимогам сталого розвитку, зокрема, через перетворення облікової інформації у рятівний сегмент прикладних знань. Запровадження STEM-освіти у дедуктивній послідовності, починаючи з підготовки докторів філософії, сприятиме створенню кадрового забезпечення, здатного на питома українській інтелектуальній основі охоплювати вищу та середню школу. Будучи покладеним в основу сучасних фахових компетенцій, цей підхід має забезпечувати виховання адвокатів нащадків, незалежно від того, що йдеться про підготовку обліковців, а не правників.

Список використаних джерел

1. Подолинський С. Вибрані праці. Упорядник Л.Я.Корнійчук. Київ.: КНЕУ, 2000. 328 с.
2. Вернадский В.И. Дневники 1917-1921. К.: Наукдумка, 1994. 428 с.
3. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології. Київ.: Кліо, 2015. 680 с.
4. Куцик П., Шевчук В., Дерун І. STEM і становлення новітньої парадигми обліку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022, Том 4 (45).
5. Сергій Подолинський - Вікіпедія URL: https://ru.qwe.wiki/wiki/Sergei_Podolinsky.
6. Екологічна економіка – Вікіпедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/ Ecological_economics.

ТЕОРІЯ СТЕЙКХОЛДЕРІВ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ БАНКІВ

Олена ЯРМОЛЮК – к.е.н., доцент

Поліський національний університет, м. Житомир

Актуальність проблеми. Фінансова стійкість банку, як і будь-якого господарюючого суб'єкта, знаходиться під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, які визначають ризики та формують середовище для функціонування установи. Збалансованість та стабільність фінансових потоків, ліквідність й платоспроможність формуються сумісними зусиллями фінансово-кредитної установи та її стейкхолдерів через існуючу систему взаємовідносин. Зацікавлені сторони - юридичні та фізичні особи - можуть мати як прямий, так й опосередкований вплив на створення доданої вартості кредитно-фінансового інституту. Відтак, питання ефективного прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень банку у площині висвітлення теорії стейкхолдерів є значимими та актуальними.

Проблеми взаємодії банків із зацікавленими сторонами досліджували у своїх працях В. Бобиль, М. Бричко, О. Грищенко, В. Коваленко, О. Коренева, Т. Савченко, О. Сергєєєва тощо. Проте питання інтеграції теорії стейкхолдерів у систему управлінського обліку банківських установ в економічній літературі висвітлені недостатньо, а тому потребують додаткового теоретико-методичного обґрунтування.

Мета дослідження полягає у розкритті ключових аспектів теорії стейкхолдерів як складових елементів обліково-економічного процесу управління банками.

Результати дослідження. Представлена у 1984 році Р.Е. Фріменом теорія стейкхолдерів [1] розглядає зацікавлених осіб як невід'ємну частину внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Науковець доводить, що стейкхолдери можуть мати безпосередній вплив на досягнення цілей діяльності підприємства або самі можуть знаходитись під їхнім впливом. Тому управлінський персонал повинен задовольняти запити й очікування не лише власників бізнесу щодо одержання прибутку, а й широкого кола інших зацікавлених сторін.

Основи теорії стейкхолдерів повинні враховуватись при розробці концепції управління та стратегічному плануванні діяльності банку. Зацікавлені сторони, взаємодіючи та/або конфліктуєючи між собою та банківською установою, здатні впливати на її фінансову стійкість у

довгостроковій перспективі. Насамперед, це пов'язано із ризиками, що можуть виникати у процесі співпраці зі стейкхолдерами (табл. 1).

Таблиця 1

Основні стейкхолдери банків та можливі ризики від взаємодії з ними

Стейкхолдери		Типові інтереси	Ризики при взаємодії
Внутрішні	Органи управління банком	Одержання високих прибутків, збільшення капіталу, розвиток інновацій, фінансова стійкість, покращання ділової репутації, залучення нових клієнтів, соціальний статус, ступінь відповідальності	Неправильно визначені стратегічні цілі та прийняті рішення, погіршення ділової репутації, зниження прибутку (збиток), вихід з органів управління, низький ступінь відповідальності
	Персонал банку	Гарантії зайнятості, відповідна заробітна плата, соціальні гарантії, можливість просування по службі, зручний графік роботи, доброзичлива атмосфера в колективі	Значні витрати на оплату праці працівникам, низька кваліфікація, плинність кадрів, порушення правил доброчесності, помилки, зловживання
Зовнішні	Інвестори та акціонери	Одержання високих прибутків, дивідендів, покращання ділової репутації, прозорість діяльності, фінансова стійкість	Значний рівень відсотків/дивідендів, необґрунтоване вилучення своєї частки, нав'язування поведінки та інтересів
	Клієнти та контрагенти банку	Взаємовигідні умови співпраці, якість послуг, надійна система безпеки, можливість здійснення банківських операцій будь-де, прозорість діяльності, міцні партнерські відносини, фінансова стійкість	Порушення договірних умов, зниження якості обслуговування, втрата платоспроможності, прострочення заборгованості, порушення системи безпеки, витік інформації

продовж. табл. 1

Зовнішні	Конкуренти	Збереження своїх клієнтів, одержання інсайдерської інформації, співпраця через реорганізацію або реструктуризацію, доброчесність	Порушення умов доброчесності, витік інформації, втрата / переманювання клієнтури, можливе поглинання, реструктуризація
	Органи державної влади, НБУ, аудиторські організації	Прозорість інформації, забезпечення діяльності згідно законодавства, наповнення місцевого та державного бюджетів, достовірні звітність, дотримання загальнодержавного фінансового курсу	Зміни у законодавстві, несприятлива політична ситуація, виявлення порушень під час перевірок, зростання податків та штрафів
	Суспільство	Забезпечення зайнятості населення, соціальна відповідальність, підвищення рівня добробуту громадян, благодійні проекти та програми сталого розвитку	Нав'язування поведінки та інтересів, вартісних проектів сталого розвитку, пільгових умов фінансово-кредитної діяльності
	Фінансові аналітики, засоби масової інформації	Доступність та прозорість інформації, висвітлення інформації про діяльність банку, можливість його розвитку та зросту	Негативні відгуки, оприлюднення неправдивої інформації, витік конфіденційної інформації
	Профспілки	Захист прав учасників фінансово-кредитних відносин, соціальні гарантії та програми, покращання умов праці	Ініціювання судових справ, нав'язування поведінки та інтересів, вартісних проектів

Джерело: сформовано автором

Як бачимо, стійкий розвиток банку можливий за умови досягнення балансу інтересів органів управління та стейкхолдерів щодо поліпшення фінансових показників та якісних бізнес-характеристик.

Для регулювання впливу зацікавлених сторін на розвиток

банківського бізнесу слід задіяти класичні механізми управління відносинами зі стейкхолдерами: визначити мету та очікування від взаємодії зі сторонами; провести ідентифікацію стейкхолдерів за видами; здійснити ранжування зацікавлених сторін за пріоритетами; гармонізувати інтереси стейкхолдерів та банку; оцінити вплив стейкхолдерів на показники діяльності банку; обрати стратегію взаємодії із зацікавленими особами; визначити ефективність обраної стратегії.

Реалізація механізму управління відносинами зі стейкхолдерами не може бути вирішена без відповідного інформаційного забезпечення, яке дозволить, з одного боку, оцінювати банку ступінь досягнення поставлених фінансових та нефінансових досягнень, а з іншого – задовольнити інформаційні запити самих стейкхолдерів в успішності діяльності установи. Типовими інструментами взаємодії банку із зацікавленими сторонами є інтегрована звітність, сформована як результат діяльності за певний період, а також інші форми комунікації: прес-релізи, листи, конференції, консультації, круглі столи, громадські зустрічі, анкетування, опитування, переговори, інтерактивні сервіси, інтернет-блоги та інші.

Звичайно, найбільш доступною та інформативною формою для внутрішнього та зовнішнього споживача інформації залишається інтегрована звітність, яка може бути доповнена додатковими елементами, наприклад, відомостями про корпоративну побудову, фінансові та нефінансові ризики, соціальну та екологічну відповідальність, інформаційний капітал та кіберзахист, стратегію сталого розвитку, відповідальність перед суспільством та людиною [2].

Висновки. Отже, теорія стейкхолдерів може бути інтегрована в усі об'єкти управлінського обліку банківської установи, зокрема через сформовану інформацію про сегменти та різні види діяльності (комерційну, торговельну, з управління активами та пасивами), центри відповідальності, групи банківських продуктів, ризики, доходи, витрати, фінансові результати, економічну ефективність тощо.

Список використаних джерел

1. Freeman, R. E. Strategic Management: A Stakeholder Approach. Boston: Harpercollins College Div, January 1984. 279 p.
2. Грищенко О.А. Основи концепции интегрированной отчетности банка. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми : ДВНЗ «УАБСНБУ», 2012. Вип. 35. С. 87-96.

Наукове видання

**НАУКОВІ ЧИТАННЯ 2023.
РОЗВИТОК ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ,
КОНТРОЛЬНИХ І ПОДАТКОВИХ АСПЕКТІВ
УПРАВЛІННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР**

Збірник матеріалів науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів

16 травня 2023 року

*Відповідальні за випуск:
проф. Мороз Ю.Ю.,
проф. Малюга Н.М.,
доц. Вітер С.А.*

Ум. друк. арк. 5,04

Поліський національний університет
10008, Україна, м. Житомир,
бульвар Старий, 7